

mededelingen opbouwwerk

regionale omroepen en bewonersorganisaties

**een verkennend onderzoek naar de relatie
bewonersorganisaties en regionale omroepen
in een achttal regio's in Nederland**

themanummer

november '87
6e jaargang
nummer 59

Inhoud

	pag.
Voorwoord	3
1. Aanleiding tot en methode van het onderzoek	5
2. Wetgeving en overheidsbeleid	7
3. Onderzoek Regionale Omroep	12
3.1 Organisatie	12
3.2 Programmabeleid	13
3.3 Programma's van de regionale omroep	17
3.4 Programma-overzicht en vergelijking	20
3.5 Bewonersorganisaties: de visie van de regionale omroepen	
4. Onderzoek bewonersorganisaties	23
4.1 Inleiding	23
4.2 Kenmerken van bewonersorganisaties	23
4.3 Media-gebruik in het algemeen	29
4.4 Het gebruik van de regionale omroep	31
4.5 Toekomstig gebruik van en mening over de regionale omroep	35
5. Samenvatting en conclusies	41
Interview met Radio West	45
Paul Beugels: Regionale omroep in beslissende fase	48
Adressen regionale omroepen	50

meMo

Voorliggend themanummer van Mededelingen Opbouwwerk bestaat voor het overgrote deel uit de rapportage over een verkenkend onderzoek naar de functies die regionale radioomroepen (kunnen) hebben voor bewonersorganisaties en opbouwwerk. Daarnaast is een interview met een van deze omroepen "Radio West" opgenomen, alsmede een artikel van de hand van dr. Paul Beugels, Commissaris educatieve, culturele en regionale zaken van de NOS. In zijn "Vooraf" geeft Wil van de Leur een aantal van de overwegingen die tot deze specifieke "mediumexercitie" aanleiding gaven.

Het onderzoeksrapport van de hand van drs. Chris Veldhuysen wordt ook uitgegeven in een afzonderlijke brochure en zal in dat verband onder meer benut worden bij de organisatie van een aantal regionale conferenties over regionale omroep en bewonersorganisaties, waarbij - naast uiteraard de positie en kansen van bewonersgroepen in de programmering - met name ook aandacht besteed zal worden aan de feitelijke en mogelijke voorlichtingsfuncties van de regionale omroepen ten gerieve en ten nutte van de lagere inkomensgroepen. ■

is een mededelingenblad van, voor en over de lokale opbouwwerkpraktijk.
 Samenstelling: Chris Veldhuysen, Charlotte Krop.

M.O. verschijnt ten minste tien maal per jaar, zes gewone en vier themanummers. Een jaarabonnement kost f 34,-. Bij méér abonnementen reductie op aanvraag. Losse nummers kosten f 4,75, themanummers f 5,50 excl. porto.

Redactie en administratie:
 Pr. Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag
 tel. 070-521354.
 ISSN: 0168-06SX

Voorwoord

Richard Nixon, de Amerikaanse president, die zo wanhopig probeerde zaken uit de publiciteit te houden dat hij het omgekeerde resultaat bereikte en bovendien zelfs het veld moest ruimen, heeft gedurende zijn presidentschap een studie laten verrichten naar de mogelijkheid tot verregaande decentralisatie van het omroepwezen. Als één van de cruciale voordelen van zo'n operatie zag hij dat een dergelijke structurering de media-aandacht voor het nationale politieke gebeuren zou verminderen. Immers, zo stelde hij, regionale omroepen zullen zich minder bezighouden met nationaal controversieel liggende onderwerpen en zich in hoofdzaak bezighouden met regionale gebeurtenissen, onderwijs, opvoeding en gezondheidszorg.

Het lokaliseren van voorzieningen op nationaal dan wel lager niveau heeft altijd meervoudige effecten, voor- en nadelen afhankelijk van de positie die men inneemt. Binnen de maatschappelijke ontwikkelings- en welzijnssector kan de decentralisatie van grote delen van dit beleid als een voorbeeld gelden: de bij de invoering van het decentralisatiebeleid onderstreepte grotere nabijheid en verantwoordelijkheid van lagere overheden en burgers, kende als keerzijde van de medaille grotere afstand en minder verantwoordelijkheid van het nationaal politieke niveau.

Omdat veel factoren een rol (moeten) spelen, kunnen aan dergelijke vaststellingen maar weinig oordelen verbonden worden, maar zeker is dat "dichtbij" en "veraf" én sociaal-psychologisch én in het meer of minder voor de hand liggend maken van bepaalde gedragingen of programma's een belangrijk element vormen.

In de sociaal-organisatorische ondersteuningstaak van het opbouwwerk bij initiatieven en verantwoordelijkheden die mensen in territoriaal of categoriaal verband zelf nemen, gooien twee zaken hoge ogen:

- de mate van zelfwerkzaamheid en competentie-vergroting die kan optreden
- de mate waarin de betrokken bewonersgroep of -organisatie als maatschappelijke aktor tot gelding kan komen op het terrein waarop de activiteit gevoerd wordt.

Bijna steeds zijn beide zaken aan de orde en als het goed gaat, werken ze ook versterkend op elkaar in.

Maar doel-/middel-verwarring ligt nogal eens op de loer, zeker omdat ook zeer feitelijk bepaalde zaken de ene keer een te bereiken doel kunnen vormen, terwijl diezelfde zaken in een andere situatie slechts middel-betekenis hebben.

Zo is de ontwikkeling van een "eigen" buurt- of wijkkrant bijna steeds een belang-

rijk doel voor elke zichzelf respecterende bewonersorganisatie. Maar wanneer het er om gaat (bijvoorbeeld) een eigen bestemmings- of verkeersveiligheidsplan van de wijk aan de man te brengen, dienen allerlei "media" op hun "middel"-betekenis geschat te worden. En dan is de eigen wijkkrant wel (een van de) middel(en) voor informatie-spreiding in de eigen wijk, maar scoren de dagbladen hoger waar het gaat om het voorlichten en beïnvloeden van de openbaarheid en politieke, ambtelijke en adviesorganen.

Op verwante wijze moet nuchter gekeken worden naar de functies van omroepen. In kringen van bewoners-organisaties en opbouwwerk wordt de effectiviteit van buurt- of wijkradio nogal eens onderschat vanwege het "zelfwerkzaamheids-aspect", onder gelijktijdige onderschatting van de publieke en politieke forumfunctie van de regionale omroep.

Een misvatting die overigens in een reeks van jaren ook gevoed kon worden door de omstandigheid dat regionale omroepen géén landelijk dekkende voorziening waren; en bovendien, afhankelijk van de regionale-culturele identiteit en redactievoering, sterk varieerden in feitelijke doorwerking.

Het toenemend belang van de regionale omroepen vanuit het perspectief van bewoners-organisaties en opbouwwerk is voorts gelegen in veranderde maatschappelijke omstandigheden. De sociaaleconomische en demografische ontwikkelingen van de afgelopen jaren hebben tot een toenemende immobilisering van omvangrijke informatie-mogelijkheden geleid. Dat laatste in tweërlei opzicht, n.l. zowel vanwege de noodzaak activiteiten om financiële redenen te staken (zoals het abonnement op de krant, en het gaan naar evenementen of vergaderingen zodra daar reis- of lidmaatschapskosten aan verbonden zijn); als ook vanwege de reducties binnen en vanuit voorzieningen die informerende relevantie hebben (bezuinigingen, opheffing voorzieningen).

Het is zeker niet zo dat de regionale omroepen gezien moeten worden als de "kanalen" die effectief op al die fronten compensatie kunnen bieden.

Het is wel zo dat ze er zijn, dat praktisch iedereen radio in huis heeft, dat de "verstaanbaarheid" van het medium (versterkt nog door het regionale karakter) groot is. Het is bovenstaand geheel van overwegingen geweest dat er toe geleid heeft dat het Landelijk Platform Opbouwwerk eind 1986 opdracht verstrekt heeft aan drs. Chris Veldhuysen een verkennend onderzoek te doen naar de posities over-en-weer van regionale omroepen en bewonersorganisaties.

Zijn bevindingen, neergelegd in voorliggende uitgave, worden vervolgens weer voorgelegd aan die bewonersorganisaties en regionale omroepen. Dat gebeurt in eerste aanleg door een aantal regionale conferenties en in tweede instantie door een landelijke studiedag, waarbij de opbrengsten van het verkennend onderzoek en de regio-conferenties betrokken worden.

Centraal oogmerk van het onderzoek, alsook van de vervolg-activiteiten is om zodoende bewonersorganisaties en opbouwwerk enerzijds en regionale omroepen anderzijds meer oog te laten krijgen voor de mogelijkheden van een actieve wisselwerking, alsook om vanuit beide invalshoeken scherper en creatiever de betekenis van het medium voor maatschappelijk geïsoleerde groepen uit te buiten.

Een woord van dank is hier op zijn plaats aan het adres van de Regionale Omroepen voor hun medewerking aan dit onderzoek. Datzelfde geldt voor de actieve inzet van de betrokken plaatselijke opbouwwerkingstellingen en bewonersorganisaties. Erkentelijkheid is er ook voor de financiële medewerking van het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, dat middels de afdeling Maatschappelijke Consumenten Aangelegenheden de rapportage en meergenoemde conferenties mogelijk maakt. Een laatste woord van dank geldt drs. Chris Veldhuysen die - ondanks een aanzienlijke beperking in tijd en middelen - opzet, uitvoering en rapportage van dit verkennend onderzoek tot een goed einde wist te brengen.

Wil van de Leur. ■

1. Aanleiding tot en methode van het onderzoek

Inleiding

Regionale omroep als professioneel, journalistiek medium met een technisch volwaardige uitrusting en een groot (regionaal) bereik kan voor bewonersorganisaties een belangrijke voorziening zijn om zowel informatie naar de achterban, wijkbewoners en/of de luisteraars te kunnen door spelen alsmede om als middel te hanteren voor (gemeentelijk) politieke en/of beleidsbeïnvloeding. De voorwaarden daarvoor lijken aanwezig. Hoe in de praktijk bewonersorganisaties "omgaan" met dit medium is een andere vraag.

Een aantal instellingen dat gericht is op ondersteuning van bewonersgroepen in verschillende gemeenten tezamen met de Stichting Landelijk Platform Opbouwwerk, achtte het van belang deze praktijk in kaart te brengen. In november 1986 werd dan ook gestart met een onderzoek naar de wijze waarop bewonersorganisaties omgaan met het medium regionale omroep. Het doel van het onderzoek was tweeledig, enerzijds het in kaart brengen in welke mate en op welke wijze bewonersorganisaties gebruik maken van het medium regionale omroep en de waardering daarvan, anderzijds om een aanzet te geven voor bewonersorganisaties om de mogelijkheden van regionale omroep voor de eigen situatie beter in beeld te krijgen en het gebruik ervan te stimuleren.

Vraagstelling

Na enig overleg is besloten het onderzoek in twee delen te splitsen:

- een inventariserend onderzoek onder regionale omroepen over organisatie, programmabeleid, werkwijze en programma's.
- een inventariserend onderzoek onder bewonersorganisaties middels een schriftelijke enquête over het gebruik van regionale omroep en de ervaringen daarmee.

De eerste vraagstelling luidt:

Hoe is de organisatie van de regionale omroepen opgebouwd, hoe wordt het programmabeleid door hen geformuleerd, welke uitgangspunten worden er gehanteerd bij het samenstellen, vervaardigen en uitzenden van programma's, op welke wijze komen programma's tot stand en wat voor programma's (s)X(onderdelen) worden uitgezonden?

De tweede vraagstelling luidt:

Op welke wijze, met welk doel en met welke regelmaat wordt door bewonersorganisaties gebruik gemaakt van regionale omroep uit de eigen regio? Hoe waardeert

men de toegang tot en het gebruik van regionale omroep? Welke belemmeringen ervaart men in de toegang tot regionale omroep en zal men in de toekomst (blijvend) gebruik maken van regionale omroep?

Werkwijze

Voor het eerste onderzoek is een vragenlijst ontwikkeld, waarmeereen proefonderzoek is uitgevoerd bij Omroep Brabant. Op basis van dit proefonderzoek is de vragenlijst enigszins aangepast en bijgesteld. In de tussentijd zijn ook alle acht regionale omroepen aangeschreven met het verzoek om medewerking aan dit onderzoek te verlenen. Omroep West was in die tijd nog niet in de lucht en is op grond van het feit dat men nog een relatie met het publiek en bewonersorganisaties op moet bouwen niet alsnog bij het onderzoek betrokken. Helaas gaf Radio Noord aan o.a. wegens tijdgebrek niet aan dit onderzoek te kunnen deelnemen. Met de overige zeven regionale omroepen is een gesprek met de hoofdredakteur of eindredakteur gevoerd en is schriftelijk materiaal verzameld en verwerkt.

Het tweede onderzoek gaf wat meer organisatorische problemen. Gezien de tijd en het budget wat aan dit onderzoek besteed kon worden en ook gezien het feit dat geen algeheel overzicht van bestaande bewonersorganisaties beschikbaar was, was het niet mogelijk op grond van wetenschappelijk principes een steekproef onder bewonersorganisaties te houden. Gezien de mogelijkheden werd een andere methode gehanteerd. Waar bestond die methode uit?

Allereerst is een enquêteformulier voor bewonersorganisaties ontwikkeld dat naar aanleiding van een eerste gesprek met een der regionale omroepen enigszins is bijgesteld. Tevens is de volgende gedachtengang gevolgd:

Bewonersorganisaties die werkzaam zijn in die gemeenten waar ook een regionale omroep gevestigd is, kennen goede mogelijkheden tot gebruik van regionale omroep. Tevens zijn die gemeenten ook van een zodanige omvang dat een voldoende aantal en een voldoende gevarieerde groep van bewonersorganisaties geënquêteerd zou kunnen worden. En aangezien deze groep ook geografisch gezien in het brandpunt van de omroepregio vertoeft zou een goed overzicht van het gebruik van regionale omroep mogelijk moeten zijn. Echter deze voordelen zouden een scheef beeld (positief of negatief) te zien kunnen geven van de toegang tot regionale omroep. Daarom is per regio een tweede gemeente uitgezocht die qua grootte en structuur enigszins vergelijkbaar zou kun-

nen zijn met de (hoofd)gemeente. Deze gemeente moest als een soort controle voor de eerste gemeente gaan fungeren.

Bewonersorganisaties worden wel vaker benaderd met een enquêteformulier of anderszins wordt hun gevraagd medewerking te verlenen aan een onderzoek. Om verschillende redenen kunnen zij hier niet altijd aan voldoen. Zodoende kunnen problemen gaan spelen met onvoldoende respons. Dit gevaar is des te groter naarmate plaatselijke bewonersorganisaties benaderd worden vanuit een (mogelijk) verafgelegen landelijke organisatie. Daarom is gekozen voor een andere benadering.

In elke gemeente is de medewerking gevraagd van plaatselijke opbouwwerkinginstellingen of andere instellingen met het verzoek medewerking te verlenen aan dit onderzoek door

- de bij hen bekende bewonersorganisaties te benaderen met het enquêteformulier door toezending ervan vergezeld van een eigen begeleidende brief
- door bij non-respons de organisaties voor een tweede maal te benaderen met het verzoek de formulieren alsnog in te vullen
- door alle ingevulde formulieren te verzamelen en te retourneren aan het Platform Opbouwwerk. In de meerderheid der gevallen zijn de organisaties schriftelijk benaderd. Een enkele maal is een organisatie bezocht.

Voor de grootstedelijke gebieden van Rotterdam en Amsterdam is voor een iets andere opzet gekozen. Daar zijn opbouwwerkers in de verschillende wijken benaderd aangezien het voor een gemeentelijke instelling niet doenlijk is alle organisaties aan te schrijven. Bij de keuze voor verschillende wijken is vooral gelet op een redelijke verdeling tussen meer in het centrum gelegen wijken en wijken in de randgebieden. Er is afgezien van het benaderen van organisaties in een andere gemeente omdat:

- er geen redelijk vergelijkbare gemeente voorhanden is
- in de randgemeenten niet een instelling gevonden kon worden die hun medewerking wilde verlenen
- m.n. Stad Radio Amsterdam naar hun zeggen voor 90% gericht is op Amsterdam.

In het onderzoek zijn ook bewonersorganisaties uit de regio van Radio Noord benaderd, want hoewel deelname van Radio Noord geen doorgang kon vinden is het toch van belang informatie over het gebruik van deze omroep te verzamelen voor onderlinge vergelijking tussen de verschillende regionale omroepen. ■

2. Wetgeving en overheidsbeleid

Inleiding

Naast de landelijke omroep bestaan er in ons land vormen van omroep (radio, televisie) die we aanduiden met regionaal of lokaal. Het regionaal of lokaal zijn betreft het gebied waarvoor wordt uitgezonden, wat echter qua grootte en inwonertal aanzienlijk kan verschillen.

Dit onderzoek gaat over regionale omroep; verschillen met lokale en/of landelijk omroep zullen slechts zijdelings ter sprake komen. Regionale omroepen zenden uit voor een gebied dat kan variëren van een grootstedelijk gebied (Amsterdam e.o., Rotterdam e.o.) tot bovenprovinciaal (Groningen en Drente). Ten aanzien van de regionale omroep is in de omroepwet een aantal artikelen opgenomen, waarvan artikel 47 het belangrijkste is. Het overheidsbeleid komt met name tot stand op het ministerie van WVC (voorheen CRM). Echter in toemende mate zal ook de provincie daarbij betrokken worden. In dit hoofdstuk zullen wetgeving, overheidsbeleid en de functie van de regionale omroep nader bekeken worden.

Wetgeving

In artikel 47 van de omroepwet wordt bepaald dat regionale zendtijd door de minister van CRM (WVC) wordt toegewezen aan de NOS of aan zelfstandige omroepinstellingen. In de praktijk functioneren dan ook twee vormen van regionale omroep. De eerste vorm, de 47-A omroepen, staan onder verantwoordelijkheid en beheer van de NOS. Hoewel de omroep een eigen redactie heeft en eigen programma's verzorgt is men in dienst bij de NOS. Wettelijk is tevens bepaald dat 47-A omroepen een regionale programma-raad dienen te kennen die richtlijnen en adviezen geeft ten aanzien van de regionale programma's en die representatief van samenstelling is d.w.z. zij moet er zorg voor dragen dat de regio in cultureel en maatschappelijk opzicht vertegenwoordigd is in de omroep. Naast de 47-A omroepen functioneren er de 47-B omroepen. Zij zijn onafhankelijk van de NOS. Echter ook zij kennen een verplichting tot representativiteit. De minister van WVC stelt deze representativiteit, na advies van de lagere overheden en eventueel de omroepraad, vast. In de nabije toekomst zal dit echter door het op te richten Commissariaat voor de Media, na advies van Provinciale Staten, gaan gebeuren.

Het overheidsbeleid

Het overheidsbeleid ten aanzien van de regionale omroepen kan niet losgezien worden van een door haar gevoerd *samenhan-*

gend beleid ten aanzien van massa-media in het algemeen, d.w.z. een beleid waarin men de plaats (functies) van de verschillende media t.o.v. elkaar tracht te bepalen. Een van de belangrijkste uitgangspunten daarbij is dat overheidsbeleid zorg moet dragen voor de mogelijkheden tot optimale verscheidenheid (pluriformiteit) in de massa-media. In dit licht wordt regionale omroep gezien als zowel een aanvulling op de landelijke omroep als een aanvulling op de bestaande (regionale) vormen van massa-media (kranten e.d.).

Nadat in 1969 het overheidsbeleid t.a.v. de regionale omroep is vastgelegd in artikel 47 van de omroepwet, waarin bestaansrecht, de eisen waaraan te voldoen en de toewijzing van zendtijd zijn geregeld, volgen in de loop der tijd een aantal beleidsnota's en -brieven van opeenvolgende bewindslieden van CRM (later WVC). In verschillende nota's worden positie, functie, ontwikkeling en financiering van de regionale omroep nader aangegeven. In 1975 komt minister Van Doorn met zijn "Nota over het massamediabeleid". De regionale omroep wordt daarin gezien als een *welzijnsvoorziening* die door provincie of gemeente moet worden gefinancierd. Minister Gardeniers echter gaat in haar beleidsbrief over de regionale omroep (1) een andere richting uit. Zij ziet regionale omroep niet als welzijnsvoorziening, maar als *omroepvoorziening*. Handhaving en positie dienen in de omroepwet geregeld te zijn; financiering dient plaats te vinden uit een combinatie van omroepmiddelen en provinciale opcenten. Tevens moet er een landelijke bedekking aan regionale omroepen komen. De visie regionale omroep als omroepvoorziening is sindsdien niet meer verlaten. Wel komt minister Van der Louw in zijn nota "Kiezen en kabels" (2) tot een andere financieringswijze: regionale omroep dient geheel uit de omroepmiddelen te worden betaald. Tevens wordt in zijn nota meer aandacht gevraagd voor (de ontwikkeling van) lokale omroep. Gezien de economische situatie in ons land moet echter een keuze gemaakt worden voor regionale omroep of lokale omroep en niet voor beide. Die keuze is in het voordeel van de regionale omroep uitgevallen.

Toekomstige ontwikkelingen

Mediawet

Onder de huidige minister van WVC is een nieuwe wet tot stand gekomen (die nog wel door de Eerste Kamer moet worden aangenomen) met betrekking tot regelgeving ten aanzien van de verzorging van radio- en televisieprogramma's, de omroepbijdrage en de steunverlening aan personen, de zgn. Mediawet. Daarin is ook

een aantal artikelen opgenomen dat betrekking heeft op regionale omroepinstellingen en een aantal belangrijke ontwikkelingen in gang heeft gezet of zal zetten. De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

1. Er komt een Commissariaat voor de Media dat in plaats van de minister van WVC zendtijd zal toewijzen aan o.a. regionale omroepinstellingen. Aanvragen voor zendtijd zullen bij dat Commissariaat moeten worden ingediend. Tevens zal het Commissariaat de totale hoeveelheid zendtijd, de dagen, de zenduren en de zendernetten aanwijzen. Zendtijd wordt jaarlijks toegewezen.

2. Het Commissariaat zal pas dan tot toewijzing van zendtijd overgaan aan een regionale omroepinstelling, nadat Provinciale Staten een overwogen en positief advies heeft afgegeven over de vraag of een omroepinstelling aan de eisen die de wet stelt voldoet. Een belangrijk onderdeel daarvan is de eis van representativiteit. Om nu zorg te dragen dat die representativiteit ook op langere termijn gewaarborgd blijft zal het provinciebestuur deze toetsing om de vijf jaar herhalen. Tevens moet de provincie verklaren zorg te dragen voor de financiering van de omroepinstelling.

3. In de wet is duidelijker vastgelegd op welke wijze representativiteit van de regionale omroepinstelling moet zijn gewaarborgd. In de statuten van de instelling moet duidelijk zijn aangegeven welk orgaan het programma-beleid bepaalt. Dit orgaan dient representatief te zijn, d.w.z. de voor de provincie (regio) belangrijkste organisaties op cultureel, godsdienstig, geestelijk en maatschappelijk terrein dienen in het beleidsbepalende orgaan vertegenwoordigd te zijn.

4. Naast enige aanpassingen die omroepinstellingen op grond van het derde punt zullen ondergaan, zullen de NOS-omroepen (regionaal) een proces van verzelfstandiging dienen te ondergaan. Met ingang van 1-1-1988 zullen zij als zelfstandige regionale omroepinstellingen gaan fungeren. NOS-omroepen zijn dan alleen mogelijk wanneer in een provincie zich geen regionale omroepinstellingen aandienen en de provincie wel tot een dergelijke voorziening wenst te komen.

5. Hoewel de minister in eerste instantie slechts één omroepinstelling per provincie toe wilde staan is door druk vanuit o.a. de Tweede Kamer de mogelijkheid geschapen om tot meer instellingen per provincie te komen. Hierdoor kon in de provincie Zuid-Holland Omroep-West als tweede regionale omroep gaan uitzenden. Doch het streven is er op gericht per provincie een

omroepvoorziening te laten (voort)bestaan die ook de gehele provincie als zendgebied zal moeten bestrijken. De totstandkoming van een editiestelsel wordt daarbij als mogelijkheid genoemd.

6. De financiering van de regionale omroep zal hoofdzakelijk provinciaal moeten gaan plaatsvinden. Daarvoor is het provinciebestuur gemachtigd een opslag op de omroepbijdrage te heffen (die door de PTT zal worden geïnd) van maximaal f 10,- voor omroepbijdrage A-betalers en maximaal f 3,- voor de B-betalers. Deze bedragen zijn vastgesteld op grond van het uitgavenniveau van de regionale omroepen STAD, SRORR en SROB. Een aanvullende bijdrage uit de omroepmiddelen zal alleen plaatsvinden aan die instellingen die door haar ligging in een "dunbevolkte" provincie over onvoldoende financiële middelen zullen beschikken. Daarnaast kunnen voor alle instellingen algemene provinciale middelen voor financiering worden aangewend. Financiering middels regionale STER-reklame wordt uitgesloten. Als de mediawet wordt aangenomen zal dit per 1-1-1989 gaan gebeuren.

Rol provincies

Al in een vroeg stadium heeft de minister aan provinciebesturen een tweetal vragen ter beantwoording voorgelegd:

1. Acht u een regionale omroep in uw provincie een nuttige en zinvolle voorziening?

2. Bent u bereid te verklaren dat regionale omroep, met ingang van de datum waarop het mogelijk wordt om opslagen te heffen op de omroepbijdrage, volledig door uw provincie wordt gefinancierd?

De overkoepende organisatie van de regionale omroepen, de *Stichting Federatie ROOS* heeft de reacties van de provinciebesturen gebundeld (2), en ziet daarin een grote mate van overeenstemming:

- alle provinciebesturen achten een regionale omroep een nuttige en zinvolle voorziening in de provincie;
- er is een duidelijke voorkeur voor handhaving van het huidige financieringssysteem, maar er is, uitgezonderd de provincie Zeeland, geen definitief "nee" tegen financiering middels provinciale opslagen;
- de huidige middelen voor de regionale omroep dienen blijvend voor de omroepen beschikbaar te zijn;
- de afstand tussen provinciebestuur en regionale omroep moet zo groot mogelijk worden gemaakt, teneinde de redactionele onafhankelijkheid niet te zeer onder druk te zetten;
- ook financieel moet een editiestelsel in een aantal provincies mogelijk gemaakt worden, zoals ook de mogelijkheid van twee regionale omroepen in de provincies Noord- en Zuid-Holland.

De Mediawet is niet strijdig met de belangrijkste wensen van de provinciebesturen, zij het dat de voorkeur naar een ander financieringsstelsel uitgaat. De afstand tussen provincie en de omroep ("overheid op afstand") is volgens de minister voldoende gewaarborgd door:

- zendtijdtoewijzing aan regionale omroep geschiedt door het Commissariaat voor de Media;
- t.a.v. de vaststelling van de representativiteit heeft de provinciale overheid een adviserende taak;
- de provinciale overheid kent geen bevoegdheden t.a.v. de benoeming van bestuursleden en de vaststelling van het programmabeleid (4); wel heeft de provinciale overheid een financiële verantwoordelijkheid.

De functie(s) en betekenis van de regionale omroep

De overheid heeft zich in de loop der tijd uitgesproken voor het (voort)bestaan van regionale omroepvoorzieningen. Zij zag daarin een bijdrage aan de pluriformiteit van de massa-media, een aanvulling op de landelijke omroep en een aanvulling op bestaande (regionale) vormen van massa-media. Duidelijk blijkt dit uit de nota "Kiezen en kabels" van ex-minister Van der Louw, die een aantal conclusies uit het eindverslag van het IVA (Instituut voor Arbeidsvraagstukken) van het onderzoek uitgevoerd bij Stad-Radio en de SROB, aanhaalt: "Regionale omroepen verhogen de pluriformiteit in de verschaffing van de regionale informatie, dragen bij aan de verlagening van de informatiedrempels en worden gewaardeerd door de regionale bevolking, welke een behoefte ontwikkelt aan deze door de regionale omroepen verschaft informatie" (5). De eindconclusie van het rapport is dat: "de regionale omroepen er in geslaagd zijn een eigen functie op te bouwen in het totaal van de reeds aanwezige media" (6). De overheid ziet de regionale omroep als een voorziening op het terrein van de informatie met een eigen functie en betekenis. Het is echter de vraag of alleen op het terrein van de informatievoorziening de betekenis van de regionale omroep ligt.

In een onderzoek naar de dienstverlenende functie van Stad Radio Amsterdam door een aantal studenten van de Universiteit van Amsterdam worden een aantal functies van massa-media onderscheiden:

- *informatiefunctie*; het verzorgen van nieuws en informatie over zaken en gebeurtenissen in de samenleving.
- *commentaarfunctie*; enerzijds is dat het interpreteren, beoordelen en het vormen van waardeoordelen, anderzijds het

zich opwerpen als waakhond van de democratie, het zogenaamde "investigate journalism".

- *expressiefunctie*; mogelijkheden creëren voor toegang van groepen en individuen om hun opvattingen te uiten, dit in het kader van de participatie in menings- en besluitvormingsprocessen.
- *amusementsfunctie*; het brengen van verstrooiende programma's.
- *educatieve functie*; programma's ter ondersteuning van vormings- en scholingsactiviteiten.
- *gemeenschapsfunctie*; bevorderen van de betrokkenheid bij het gemeenschapsgebeuren. Onder deze functie wordt ook de dienstverlenende functie begrepen. Dienstverlening dat wil zeggen: aandacht voor zaken die hun stempel drukken op de regio, voor het minigebeuren in de regio en voor de regionale kunst- en sportbeoefening zowel op professioneel als amateuristisch gebied, alsmede het fungeren als wegwijzer op sociaal terrein (7). (Onder dienstverlening zouden ook weerberichten en verkeersinformatie kunnen worden verstaan.)

Volgens het onderzoek van Stad-Radio ziet de overheid de regionale omroep met name als een voorziening op het terrein van de informatie met een eigen functie en betekenis. Het is echter de vraag of alleen op het terrein van informatie de betekenis van de regionale omroep ligt. De stichting ROOS kent in haar vierde nota over regionale en lokale omroep de regionale omroep niet alleen een informatiefunctie, maar ook een expressiefunctie en een gemeenschapsfunctie toe.

In de vierde ROOS-nota valt te lezen: "De regionale omroep beoogt (...) op professionele wijze:

- actuele berichtgeving over streekaangelegenheden te verzorgen (informatiefunctie)
- te fungeren als wegwijzer bij tal van sectoren van het maatschappelijk leven in de regio (dienstverlenende functie);
- te dienen als spreekbuis, waardoor een veel grotere mogelijkheid wordt geboden tot participatie van de burgers (expressiefunctie) (8).

In samenhang kan de regionale omroep een waardevolle bijdrage leveren aan de versterking van de democratie, de pluriformiteit van de media, het cultuurleven binnen de regio."

De onderzoekers bij Stad-Radio komen in hun rapport tot de conclusie dat ook bij Stad zowel de informatie-, expressie- als de dienstverlenende functie wordt benadrukt, waarbij met name de dienstverlenende functie als zeer belangrijk wordt geacht.

Ten aanzien van bovengenoemde functies zijn door de NOS en door de stichting ROOS een aantal meer of minder algemene richtlijnen geformuleerd. Maar ook de overheid heeft zich hier minder duidelijk over uitgelaten.

In de omroepwet wordt gesteld dat regionale omroepen programma's dienen te maken die bestemd zijn voor of betrekking hebben op een bepaald gewest, streek of stad; dat de regionale omroepen representatief voor het betreffende gebied behoren te worden geacht en men in zodanige mate gericht moet zijn op de aldaar levende culturele en maatschappelijke behoeften dat de uitzendingen van algemeen nut geacht kunnen worden. De omroepraad heeft in een advies aan de toenmalig minister van CRM, Gardeniers, de eigen bijdrage aan de pluriformiteit van de samenleving, aan de verbetering van de communicatie binnen de regio, aan de versterking van het eigen cultuurleven en aan de culturele en sociale integratie van die regio van de regionale omroep benadrukt.

De NOS heeft een aantal richtlijnen geformuleerd waaraan de onder haar verantwoordelijkheid vallende regionale omroepen dienen te voldoen:

1. Programma's van de regionale omroepen dienen er te zijn "in, voor en door de regio". Het programma dient een evenwichtige, op het principe van "hoor en wederhoor" gebaseerde, doch kritische benadering te zijn van het gebeuren in de regio. Het eindresultaat moet dan zijn, dat de luisteraar op een adequate manier het gebeuren in de regio kan volgen en begeleiden.
2. De regionale omroep is een journalistiek bedrijf, dat derhalve communicatie onderhoudt met zijn luisteraars. Het dient een professioneel massa-communicatiemiddel op zowel bestuurlijk, financieel, technisch als journalistiek gebied te zijn.
3. Programma's moeten tot stand kunnen komen via de principes van vrije meningsuiting, persvrijheid en vrije nieuwsgaring en derhalve zal inmenging of beïnvloeding in de redactionele onafhankelijkheid van de regionale omroep, door welke overheid dan ook niet worden toegestaan.
4. Niet alleen in de programmering, maar in het gehele functioneren van de regionale omroep dient de commercie volledig te worden uitgesloten.
5. Tenslotte dienen de regionale omroepen programma's te brengen, die alle maatschappelijke elementen bevatten, zoals cultuur, land- en tuinbouw, politiek, sport, welzijn en welvaren en amusement (9).

Maar ook de regionale omroepen zelf hebben middels hun overkoepelend orgaan ROOS zelf een aantal uitgangspunten vastgelegd: "Streekradio wil op brede pluriforme wijze de burgers in de regio informeren. Streekradio's, die deze functie goed uitoefenen, vormen, ...een onderdeel van de pijlers, waar het mediabeleid op zou moeten berusten, nl. democratie en de vrijheid van meningsuiting. Een belangrijk onderdeel van deze informatieve taak is, juist vanwege de traditie van de pluriformiteit in het Nederlandse omroepbestel, de kritische taak van de regionale omroep. Deze taak, die neerkomt op het zeer nauwkeurig volgen van beleid en besluitvorming van de regionale en lokale overheden door de streekradio, garandeert ook weer diezelfde pluriformiteit, omdat een regionale omroep alle, voor een bepaald moment of onderwerp relevante opvattingen en meningen naar voren moet laten komen en aan elkaar dient te toetsen. Essentieel daarbij is dat de redactionele onafhankelijkheid, programmatische continuïteit en non-commercialiteit moeten zijn gewaarborgd. Tenslotte dient een directe vorm van publieksparticipatie een belangrijk uitgangspunt te zijn voor het redactie-beleid"(10).

me wijze de burgers in de regio informeren. Streekradio's, die deze functie goed uitoefenen, vormen, ...een onderdeel van de pijlers, waar het mediabeleid op zou moeten berusten, nl. democratie en de vrijheid van meningsuiting. Een belangrijk onderdeel van deze informatieve taak is, juist vanwege de traditie van de pluriformiteit in het Nederlandse omroepbestel, de kritische taak van de regionale omroep. Deze taak, die neerkomt op het zeer nauwkeurig volgen van beleid en besluitvorming van de regionale en lokale overheden door de streekradio, garandeert ook weer diezelfde pluriformiteit, omdat een regionale omroep alle, voor een bepaald moment of onderwerp relevante opvattingen en meningen naar voren moet laten komen en aan elkaar dient te toetsen. Essentieel daarbij is dat de redactionele onafhankelijkheid, programmatische continuïteit en non-commercialiteit moeten zijn gewaarborgd. Tenslotte dient een directe vorm van publieksparticipatie een belangrijk uitgangspunt te zijn voor het redactie-beleid"(10).

Conclusies

Regionale omroep wordt gezien als een volwaardig journalistiek en professioneel medium op regionaal niveau en als een volwaardige aanvulling op bestaande landelijke omroepvoorzieningen en bestaande regionale vormen van massamedia met een eigen functie en betekenis. Die betekenis ligt met name op het terrein van informatie, dienstverlening en de mogelijkheid van participatie van groepen en individuen aan het medium. De kracht van regionale omroep ligt met name in de beperkte afstand tussen omroep en publiek en (ten aanzien van radio) in de snelheid van het medium. Zonder al te veel (technisch) organisatorische problemen is snel op de aktualiteit in te spelen.

Noten

1. Beleidsbrief van de Minister van CRM, mevr. T. Gardeniers "Regionale radio omroep in Nederland", 's-Gravenhage, 1979
2. A. van der Louw, "Kiezen of kabelen", CRM-nota, 1982
3. "Provincies over regionale omroep", Stichting Federatie ROOS, Amsterdam, 1986, voorwoord.
4. Nota naar aanleiding van het eindverslag, 28-1-1986, Tweede Kamerstukken, 19136.
5. A. van der Louw, "Kiezen of kabelen", blz. 18.
6. Idem, blz. 18.
7. Stad Radio Amsterdam, M. Wind e.a., Amsterdam, 1982, blz. 18.
8. ROOS, vierde nota "Lokale en regionale omroep", 1981, blz. 2.
9. H.A.M. Salman, "Regionale omroep en democratie", doctoraalscriptie, 1983, blz. 31
10. H.A.M. Salman, a.i., blz. 32

Geraadpleegde literatuur

1. ROOS, vierde nota "Lokale en regionale omroep", Amsterdam, 1981.
2. "Provincies over regionale omroep", Stichting Federatie ROOS a.i., Amsterdam, 1986.
3. "Regionale omroep en democratie", doctoraalscriptie van H.A.M. Salman, Bergen NH, 1983.
4. "Stad Radio Amsterdam, tussen instellingen en bevolking", M. Wind, P. Tholen, R. Schepers, G. Hafkamp, Amsterdam, 1982.
5. Tweede Kamerstukken, 19136, verschillende nummers, betreffende Mediawet. ■

3. Onderzoek Regionale Omroep

3.1 Organisatie

Inleiding

Wettelijk gezien bestaan er twee vormen/soorten van regionale omroep, de zgn. 47-A en de 47-B-omroepen (47-A betekent geregeld in artikel 47-A van de Omroepwet).

Het verschil tussen beide vormen/soorten omroep betreft de relatie met de NOS en het representatief (geachte) orgaan. De 47-A-omroepen zijn direct afhankelijk van de NOS, het personeel is in dienst van de NOS, het technisch materiaal is van de NOS. De 47-A-omroepen kennen bij de wet ingestelde programmaraden, waarbij in de samenstelling ervan een zekere regionale representatie van verschillende organen en instellingen terug te vinden moet zijn. De 47-B-omroepen zijn onafhankelijk van de NOS, het personeel is in dienst bij de (eigen) stichting, de techniek is in eigen beheer en men maakt deel uit van het College van Kleine Omroepwerkgevers. De regionaal maatschappelijke representatie is terug te vinden in de samenstelling van bestuurs- en/of adviesorganen.

In de nabije toekomst (per 1-1-1988) zullen de verschillen tussen 47-A en 47-B-omroepen echter verdwijnen. Dan zullen alle omroepen in principe onafhankelijke stichtingen zijn, die een zendmachtiging moeten aanvragen bij het Commissariaat voor de Media en waarbij de provincie een verklaring van representativiteit moet afgeven. De financiering zal ook door de provincie gaan geschieden.

Voor de 47-B-omroepen, maar ook voor bijvoorbeeld de SROB betekent dit een verandering in de organisatie van de regionale omroep. Op dit moment is het proces van aanpassing nog gaande, vandaar dat de beschrijving van de organisatie van de regionale omroep nog berust op de oude (bestaande) situatie.

Op dit moment functioneren er 4 47-B-omroepen, nl. de SROB (sinds 1976), Radio Stad (sinds 1976), Radio Rijnmond (sinds 1983) en Radio West (sinds 1-1-1987). De laatste omroep is echter niet bij dit onderzoek betrokken.

De 47-A-omroepen, vijf in getal, zijn: Radio Fryslan, Radio Oost, Radio Gelderland, Regionale Omroep Zuid en Radio Noord (die niet aan het onderzoek wilde meewerken).

In dit hoofdstuk zal een globale beschrijving worden gegeven van de organisatie (op het moment van onderzoek) van de regionale omroepen, waarbij het verschil in 47-A en 47-B-omroep nog wel zal worden gehanteerd.

De 47-B-omroepen

De verschillende 47-B-omroepen zijn allen stichtingen en kennen de volgende "organen" en functies:

A. Beleidsorganen

1. Stichtingsbestuur en dagelijks bestuur
2. Programma (advies)raad

B. Het bedrijf waarbinnen een aantal functies is te onderscheiden

1. Hoofdredacteur/directeur
2. Eindredacteur of programmaleider
3. Redacties en/of redactiemedewerkers
4. Journalisten en/of freelancers
5. Correspondenten
6. Technisch en administratief personeel

- Het bestuur van de stichting is de houdster van de zendmachtiging als bedoeld in de omroepwetgeving en is verantwoordelijk voor het algemeen programmabeleid (het personeelsbeleid, het financiële beleid, het beheer van gebouwen en inrichting en de externe betrekkingen).
- De programma (advies)raad waakt over de doelstellingen van de stichting en kan (on)gevraagd advies uitbrengen aan het (dagelijks) bestuur en hoofdredacteur.
- De hoofdredacteur/directeur, belast met het programmabeleid, is verantwoordelijk voor de naleving van statuten, richtlijnen etc. Kan een deel van zijn verantwoordelijkheden delegeren aan eindredacteur/programmaleider etc.
- Naast de hoofdredacteur functioneert een eindredacteur of programmaleider, die belast is met de dagelijkse leiding van de programmastaf.
- De programmastaf, bestaande uit journalisten, redactiemedewerkers e.d., vormt als het ware de werknemers van het bedrijf.

Dit globale beeld heeft enige precisering, daar de verschillende B-omroepen een aantal kleine afwijkingen van dit algemene beeld kennen. Per omroep worden hieronder de verschillen aangegeven:

1. De SROB

De organisatie van de SROB wijkt in een aantal opzichten van het bovenstaande beeld af:

1. De SROB bestaat uit een moederstichting en een viertal dochterstichtingen, waarvan (slechts) één dochterstichting een volwaardig programma in de ether brengt (SROZOB).
2. Niet het stichtingsbestuur, maar de (programma) adviesraad (Raad van Advies genoemd), is representatief (formeel) van samenstelling. Dit heeft in de toekomst de nodige aanpassing; dan zal het bestuur een regionale representativiteit moeten kennen.

3. Naast de Raad van Advies kent de SROB nog een tweede adviesorgaan, de programma-technische adviesraad, bestaande uit personen die elk vanuit een eigen deskundigheid gezamenlijk programma-technische adviezen kunnen uitbrengen.
4. De SROB kent geen eindredacteur, maar een programmaleider. De programmaleider heeft eenzelfde functie als de eindredacteur bij de andere omroepen.

2. Radio Rijnmond

De organisatie van Radio Rijnmond kent ook een aantal verschillen met bovenstaand beeld:

1. Oorspronkelijk waren de functies van directeur en hoofdredacteur gescheiden, maar sinds 1986 is de functie van directeur gekoppeld aan dezelfde persoon als de hoofdredacteur.
2. Radio Rijnmond kent geen eindredacteur of programmaleider. Men maakt een onderscheid tussen regionaal redacteur A en B. De A-redacteuren hebben grotere verantwoordelijkheden ten aanzien van het tot stand komen van de verschillende programma's.
3. Er is een Programma Advies Commissie, op het moment van onderzoek was dit adviesorgaan niet operationeel.

3. Radio Stad

Radio Stad "voldoet" aan bovenbeschreven beeld/model.

Zowel Radio Rijnmond als Radio Stad geven aan te (willen) werken met "job-rotation", d.w.z. dat journalisten, redacteuren, van programma kunnen wisselen. Alleen bij Radio Rijnmond werkt men hiermee in de praktijk, bij Radio Stad komt men hier niet echt aan toe.

De SROB heeft in haar representatieve geachte orgaan geen vertegenwoordiging van opbouwwerk en/of wijkorganen, dit in tegenstelling tot Radio Stad en Radio Rijnmond, die daar wel een vertegenwoordiger van kennen. Radio Rijnmond heeft zelfs negen vakatures. Mogelijk is dit gevolg van het feit, dat de laatste twee omroepen zich richten op een grootstedelijk gebied en niet op (een deel van) een provincie. De SROB kent naast een sportredactie, een zelfstandige sociaal-economisch redacteur. Ook Radio Stad werkt met redacteuren die speciaal belast zijn met een bepaalde taak (sociaal-economisch redacteur, gemeentepolitiek redacteur).

De 47-A-omroepen

De 47-A-omroepen zijn direct verbonden met de NOS en zijn verantwoording schuldig aan het NOS-hoofdbestuur. Er funktioneert bij de NOS een commissaris voor regionale zaken, waar de regionale omroe-

pen onder vallen. Daarnaast is er een beleidsmedewerker voor de regionale omroep bij de NOS werkzaam.

De 47-A-omroepen bestaan nu al, of zullen in de nabije toekomst gaan bestaan uit een stichtingsraad, een bestuur, een programmaraad en een directeur/hoofdredacteur. De Stichtingsraad is (wordt) de beheerder van de zendmachtiging, het bestuur is (zal) belast (worden) met de dagelijkse gang van zaken, de programmaraad brengt adviezen uit en de hoofdredacteur is eindverantwoordelijk voor de totstandkoming van programma's. De Stichtingsraad is (wordt) het orgaan dat een regionale representativiteit moet kennen.

In het toekomstig beeld zal de 47-A-omroep niet (veel) verschillen van het beeld, wat bij de 47-B-omroep is geschetst. De binding met de NOS zal worden verbroken en er zullen onafhankelijke, afzonderlijke stichtingen dienen te ontstaan. Verder wijkt het beeld van de taakverdeling tussen hoofd-, eindredacteur/programmaleider in hoofdlijnen niet veel van elkaar af.

Radio Fryslan kent een hoofdredacteur, eindredacteur, een actualiteitengroepredactie, een avondprogrammaredactie en een sportredactie. Daarnaast heeft Radio Fryslan een speciale redactie voor schooltelevisie en volwasseneducatie!

Radio Oost kent een hoofdredacteur, eindredacteur (en er is een vooroverleg tussen hoofdredacteur, eindredacteur en betrokken medewerkers). Men kent geen afzonderlijke redacties naar onderwerp; wel is er een redactie die de editie uitzendingen op de vrijdagavond verzorgt.

Radio Gelderland kent een hoofdredacteur, twee eindredacteuren (waarvan één feitelijk programmaleider en één meer vormgever), een centrale redactie (bureauredactie), drie elders gestationeerde (streek)bureauredacties (men werkt met een editiestelsel) en een sportredactie.

De Regionale Omroep Zuid kent een hoofdredacteur, eindredacteur (op dit moment zijn beide functies vertegenwoordigd in één persoon). Er zijn geen aparte redacties.

De genoemde omroepen werken ook met free-lance journalisten en correspondenten voor bepaalde gemeenten of regio's.

3.2 Programmabeleid

Inleiding

In hoofdstuk 2 is al gesproken over de uitgangspunten en richtlijnen die door de

NOS en door ROOS zijn geformuleerd voor de regionale omroepen. Daarnaast hebben de regionale omroepen zelf in beleidsnota's, notities, programmastatuten e.d. doel, uitgangspunten en organisatie van het programma omschreven. In deze paragraaf wordt hierop ingegaan. Tevens komt de informatie over het programmabeleid aan de orde die middels gesprekken met hoofd(eind)redacteuren van de verschillende omroepen verzameld is.

Allereerst zal worden nagegaan in hoeverre regionale omroepen een programmabeleid formuleren. Daarna zal worden bezien in hoeverre de geformuleerde uitgangspunten passen binnen of een nadere uitwerking zijn van de door de NOS en ROOS genoemde richtlijnen/uitgangspunten. Tot slot zal worden nagegaan welke verschillen in programmabeleid tussen de regionale omroepen onderling aanwezig zijn.

Doelstelling en uitgangspunten van het programmabeleid

Alle regionale omroepen hebben in één of andere vorm, doel, uitgangspunten en soms werkwijze van het programmabeleid omschreven. Het meest uitgebreid is dat door de SROB gedaan in een beleidsnota van 1976. De indruk bestaat dat deze nota voor een aantal andere omroepen een voorbeeldfunctie heeft vervuld. (Zo is de omschrijving van de doelstelling bij Radio Oost vrijwel identiek aan die van SROB.) Voor alle omroepen is haar doelstelling gelegen in het feit, dat men programma's wil uitzenden voor de eigen regio. Meestal betreft het radioprogramma's; een enkele keer wordt ook gesproken over tv-programma's. Onder uitzenden valt ook de voorbereiding en de samenstelling van programma's.

Met name Radio Oost en de SROB geven te kennen dat men middels uitzendingen voor de eigen regio "de sociaal-maatschappelijke ontwikkeling (van de eigen provincie) (wil) bevorderen en de geestelijke, economische en culturele (en recreatieve) activiteiten in de provincie (wil) verhogen en intensiveren" (1).

Hierbij staat centraal het geven van informatie in de ruimste zin van het woord. Radio Stad voegt aan haar doelstellingen toe zich te willen richten op zowel "de bevolking als geheel als op verschillende doelgroepen".

In de uitwerking van de doelstelling en de uitgangspunten van het programmabeleid gaan de omroepen verder in op:

1. voor wie men wil uitzenden
2. op welke wijze men informatie verzamelt
3. waarover men wil uitzenden
4. op welke wijze men wil uitzenden.

ad 1. Radio Stad en Radio Oost geven aan

dat, naast de bevolking of de luisteraars als geheel men ook wil uitzenden voor deel- of doelgroepen. Geen enkele omroep wil en zal echter zijn onafhankelijkheid opgeven voor wat voor (belangen)groep dan ook. Dat is voor de SROB aanleiding om duidelijk te maken, dat men terughoudend is met het geven van redactioneel commentaar.

ad 2. Vrijwel alle omroepen geven te kennen op professionele en journalistieke wijze te werk te gaan. Dat betekent o.a. onafhankelijkheid, ongebondenheid van wie dan ook. Tevens betekent dat het nastreven van journalistieke uitgangspunten als:

- hoor en wederhoor
- zo groot mogelijke onafhankelijkheid, evenwichtigheid en onpartijdigheid (Fryslan)
- truth, balance and fairness (waarheid, evenwichtigheid en integriteit) (Radio Oost, Omroep Brabant)
- onafhankelijkheid en betrouwbaarheid (Radio Gelderland)
- zorgvuldige berichtgeving, hoor- en wederhoor, weren van uitlatingen van fascistische, racistische en/of seksistische aard (Radio Stad).

ad 3. Regionale omroepen willen uitzenden over een breed scala van onderwerpen op maatschappelijk, cultureel, educatief terrein, zowel gebeurtenissen, activiteiten en ontwikkelingen. Het gaat hierbij om zaken die binnen de eigen regio spelen als om zaken die een (duidelijke) invloed hebben op de regio of daar een eigen "gezicht" hebben.

Aanvullingen hierop zijn:

- nadruk op nieuws over actuele gebeurtenissen en de achtergronden van dit nieuws en alles wat er mee samenhangt (Radio Stad)
- naast incidenteel nieuws aandacht voor structureel nieuws (Radio Rijnmond).

Daarnaast geven de omroepen aan een dienstverlenende functie te willen vervullen, d.w.z. dat er ruimte is voor weer/verkeer/agenda (activiteiten, bijeenkomsten, vergaderingen etc.)

ad 4. Met name in de wijze waarop men wil uitzenden komen een aantal verschillen naar voren. Ingegaan zal worden op:

- horizontale programmering, vaste programmering en herkenbaarheid
- public access
- editiestelsel
- verdeling incidenteel/structureel nieuws
- totaalprogramma (doel/deelgroepenprogramma's/problematieken).

Herkenbaarheid

Een aantal omroepen geeft te kennen te

streven naar een horizontale programmering, d.w.z. vaste programma-onderdelen, onderwerpen op vaste tijdstippen, veelal door vaste medewerkers gepresenteerd. Dit zou de herkenbaarheid van de uitzendingen verhogen en een zekere band tussen programma (maker/presentator/trice) en luisteraar kan zo ontstaan.

Toegankelijkheid

Radio Oost, Radio Stad en Radio Rijnmond geven duidelijk te kennen, dat de "microfoon" open staat voor elk individu, voor elke instelling, stroming etc. Dit kan door de microfoon als het ware tijdelijk "uit handen" te geven aan een belanghebbende. Radio Stad heeft hier in 1982 nadrukkelijk mee geëxperimenteerd door in een aantal wijken, bewonersgroepen e.a. zelf programma's te laten maken en dit uit te zenden. Het experiment is gedeeltelijk als geslaagd beschouwd, maar voor een vervolg zullen veel vormgevings- en andere problemen moeten worden overwonnen. Het experiment heeft geen vervolg gehad, maar het idee leeft nog wel bij Radio Stad. Radio Oost heeft een vast programma waar elke groep, die zich daarvoor aanmeldt, in de gelegenheid wordt gesteld zelf een programma te maken en uit te zenden, onder verantwoordelijkheid van Radio Oost zelf. Wel wordt vanuit de omroep "hulp" gegeven een "verteerbaar" programma uit te kunnen zenden. Bij andere omroepen is een dergelijke vorm van openbare toegankelijkheid niet aanwezig.

Zendgebied

Vier van de zeven onderzochte omroepen kennen een zendgebied dat samenvalt met een provincie (Friesland, Overijssel, Gelderland, Limburg), maar ook in Noord-Brabant, Noord-Holland zal het zendgebied worden uitgebreid tot provinciale begrenzingsen. Radio Noord zal in de toekomst gesplitst worden zodat zowel in de provincie Groningen als in de provincie Drente een zelfstandige regionale omroep zal gaan functioneren. In de provincie Zuid-Holland zenden momenteel twee regionale omroepen uit, Radio Rijnmond en Radio West, die gezamenlijk de gehele provincie moeten gaan bestrijken. Daarvoor dient ook het zendgebied van Radio Rijnmond uitgebreid te worden. De meeste regionale omroepen ervaren een provinciale regio als de maximale regio-grootte die recht doet aan het karakter van regionale omroep, zodanig dat de afstand tot de luisteraar niet te groot wordt.

Wel wordt daarbij aangetekend dat specifieke regionale zaken die voor een deelgebied van de provincie van belang zijn, niet aan bod kunnen komen. Daarom is er een streven naar een *editiestelsel*, wat neerkomt op:

- een provinciaal programma voor alle deelgebieden, aangevuld met
- eigen nieuws en programmaonderdelen per deelgebied.

In Gelderland is dit editiestelsel het meest ontwikkeld, maar ook in Overijssel en Limburg zijn belangrijke aanzetten hiertoe gegeven. In Brabant ligt een voorstel bij G.S. om te komen tot een editiestelsel en ook in Noord-Holland zal men bij vergroting van het zendgebied van Radio Stad hiertoe moeten overgaan.

Nieuws

Een onderscheid wat t.a.v. het uitzenden van "nieuws" wordt gemaakt is dat tussen incidenteel en structureel nieuws (of kwantitatief/kwalitatief nieuws). Incidenteel nieuws staat voor korte berichtgeving over direct spelende, actuele gebeurtenissen, waarbij veelal alleen de feiten worden weergegeven. Structureel nieuws staat voor langer durende berichtgeving over achtergronden van veelal het actuele nieuws, waarbij met name de ontwikkelingen, de historische context en de verschillende posities van partijen aan bod dienen te komen. Regionale omroepen zenden beide vormen van nieuws uit, waarbij echter de ene omroep meer nadruk legt op het streven naar incidenteel nieuws of structureel nieuws. De nadruk lijkt te liggen op incidenteel nieuws. Volgens de hoofdredacteur van Radio Gelderland is dat ook noodzakelijk omdat er veelal bij de luisteraars onvoldoende kennis over het onderwerp aanwezig is. Pas na het geven van veel feitelijk nieuws kunnen achtergronden beter begrepen worden.

Programma's

Naast het verschil tussen incidenteel/structureel nieuws is ook een onderscheid te maken tussen totaalprogramma's en deel/doelgroepenprogramma's. Radio Rijnmond is een duidelijke voorstander van een totaalprogramma, d.w.z. dat een accent wordt gelegd op algemene programma's (vaak magazines) met losse onderdelen en rubrieken in plaats van op afzonderlijke programma's. Een vaste uitzondering hierop vormt altijd het sportprogramma. Andere omroepen hebben wel afzonderlijke programma's in de programmering opgenomen, zoals voor etnische groeperingen (Omroep Brabant, Radio Gelderland, Radio Stad en ROZ) en voor deelproblematieken, zoals werkloosheid (ROZ).

Vormgeving

Naast een vergelijking tussen de omroepen t.a.v. de wijze waarop men wil uitzenden zijn bij een aantal omroepen specifieke vormgevingsaspecten vermeldenswaard:

- Radio Fryslan zendt voornamelijk in het Fries uit en alle programmamedewerkers beheersen het Fries
- Educatieve uitzendingen voor scholen zijn bij Radio Fryslan aangehaakt
- Radio Rijnmond wil streven naar een originele aanpak en invulling van de programma's. En ook aan de vormgeving wordt groot belang gehecht ("feeling voor het medium").

Vergelijkt men nu de doelstellingen van de regionale omroepen met de uitgangspunten die zijn geformuleerd door de NOS en ROOS (zie hoofdstuk 2, wetgeving en overheidsbeleid), dan zien we het volgende:

1. Alle richtlijnen van de NOS zijn geheel of gedeeltelijk terug te vinden, hoewel richtlijn 1 wat "problemen" kan geven als gesproken wordt van een "kritische benadering van het gebeuren in de regio" en "...dat de luisteraar op een adequate manier het gebeuren in de regio kan volgen en begeleiden".

2. Met name het eerste criterium van ROOS, dat betrekking heeft op de pluriforme wijze waarop streekradio de burgers in de regio wil informeren, valt moeilijk te toetsen. Een ander criterium, nl. de directe vorm van publieksparticipatie, is in de doelstellingen van regionale omroepen, niet altijd even duidelijk geformuleerd.

Het programmabeleid en de koppeling naar de eigen regio

Een steeds weer moeilijk te beantwoorden vraag voor de gesprekspartners betrof de vraag in hoeverre de economische, politieke en culturele situatie van die regio, m.a.w. het "regio eigene" doorklinkt in de uitzendingen en waarin de uitzendingen verschillen met die van andere regionale omroepen.

De vraag bleek om een aantal redenen moeilijk te beantwoorden te zijn. Ten eerste wordt (met uitzondering van Omroep Brabant en Radio Oost) in officiële stukken hier niet expliciet op ingegaan. Ten tweede bleken de gesprekspartners weinig op de hoogte zijn van uitzendingen van andere regionale omroepen. Ten derde wordt nieuws uit de regio niet systematisch geanalyseerd/beschreven/gecheckt.

Men was dan ook niet in staat om expliciet duidelijk te maken welke relatie er is tussen de regio en doelstellingen/uitgangspunten en inhoud van de uitzendingen. Wel kon men enige thema's en onderwerpen noemen die specifiek voor de eigen regio zijn en waarover regelmatig direct of indirect wordt uitgezonden. Alvorens hierop wordt ingegaan, wordt hieronder vermeld wat Omroep Brabant en Radio Oost dienaangaande hebben geformuleerd.

In de beleidsnota van de SROB (1976) wordt gesteld, dat men zich richt op de eigen regio Brabant, die in veel opzichten een eigen infrastructuur en een eigen regionale problematiek kent. Als voorbeeld van de eigen problematiek wordt genoemd: de stagnerende werkloosheid, de toenemende pendel naar de Randstad, de infrastructuur met betrekking tot het tertiaire onderwijs, het natuurlijk milieu, de criminaliteit in de geurbaniseerde kernen en de ontwikkeling van nieuwe bestuurlijke kaders. In het algemeen spelen deze problematieken nog steeds een belangrijke rol in de Brabantse situatie, maar het is de vraag of deze problematieken specifiek zijn voor Brabant (hoewel de uiting van de problematiek per regio kan verschillen).

In het concept-programmastatuut van Radio Oost wordt alleen omschreven dat de taak die men zich stelt dient plaats te vinden binnen het kader van het eigene, dat voor de inwoners van Overijssel, op grond van levenswaarden, cultuur-historische verworvenheden en actuele economische en sociaal-geografische eenheid van gemeenschappelijk belang kan zijn. Nergens wordt hier elders op ingegaan.

Bij thema's/onderwerpen, specifiek voor de eigen regio, werden door de gesprekspartners heel nadrukkelijk de taal (dialect) en de streekcultuur genoemd (muziek, verhalen, bijzondere mensen).

Daarnaast werden per regio o.a. genoemd:

Fryslan:

Fryslan wil een voorbeeldfunctie vervullen voor het meebouwen aan de Friese taal en cultuur en de ontwikkeling van een eigen identiteit.

Relatief veel aandacht wordt besteed aan landbouw- en plattelandsproblematiek, de specifiek economische problematiek (verwezen wordt naar het integraal structuurplan Noorden des lands), onderwijs en watersportrecreatie.

Oost: Overijssel is een zeer gevarieerde/diversiteit kennende provincie met zowel plattelands- als stedelijke problematiek, verschillende politieke stromingen, verschillende godsdienstige richtingen, verschillende culturele uitingen en verschillende (belangen)groepen.

Gelderland:

Gelderland kent een viertal (sub)regio's, die elk een bepaalde samenhang vertonen: Achterhoek, Oost Veluwe, West Veluwe, Rivierengebied. Middels een editiestelsel moet elke (sub)regio deels zelfstandig beidiend worden.

In het algemeen spelen de volgende problematieken:

- streekplannen
- woon (nieuwbouw)vraagstukken
- verkeersvraagstukken
- landbouwvraagstukken (mestoverschotten)
- stadsvernieuwing.

In de Achterhoek ligt het accent van de uitzendingen wat meer op de eigen streekculturen en taal (dialect). In Nijmegen en Arnhem spelen de meer stedelijke problematieken. In het West-Veluwegebied is het religieuze aspect van belang, in het Oost-Veluwegebied enigszins de Nedersaksische taalafkomst. Op al deze verschillen worden middels het editiestelsel ingespeeld.

Radio Stad:

Amsterdam is een veelzijdig en gedifferentieerd gebied, zowel op cultureel, maatschappelijk en politiek gebied. Het probleem voor Radio Stad is dat veel nieuws (b.v. politiek) al vaak landelijk nieuws is. De aanvullende waarde van Stad wordt met name gezocht in de uitwerking van nieuws/ontwikkelingen op de "gewone" man. Een belangrijk issue was lange tijd: het wonen (huuracties, kraken). Nu is dat niet meer zo nadrukkelijk het geval. Andere belangrijke issues zijn:

- binnengemeentelijke decentralisatie
- cultuur (1987 Amsterdam culturele hoofdstuk van Europa)
- werkloosheid.

De accenten liggen minder (dan bij Rijnmond b.v.) op de sociaal-economische problematiek, maar meer op culturele zaken en wat daarmee samenhangt.

Radio Rijnmond:

Radio Rijnmond geeft vooral aandacht aan mensen die in de knel zitten. Belangrijke issues zijn:

- stadsvernieuwing
- werkgelegenheid in de haven (stukgoed)
- milieu
- migranten
- de "nieuwe" culturele situatie.

Het regio-eigene wordt niet van belang genoemd. Rotterdammers willen horen over wat elders in de wereld leeft.

SROB:

Naast de in de beleidsnota genoemde problematieken geeft de hoofdredacteur nog een aantal factoren aan die van belang zijn:

- de aanwezigheid van industriële giganten
- een stedelijke problematiek
- een landbouwproblematiek (gevolgen schaalvergroting)
- het zeer actieve katholieke verenigingsleven

- een latent gevoel van achterstelling, dat zich o.a. uit in het streven naar het behoud van een volwaardige universiteit in Tilburg.

ROZ:

Vroeger werd met name aandacht besteed aan de herstructureringsprocessen na de mijnsluiting (bewonersgroepen contra gemeente/woningbouwcorporatie). Nu wordt de nadruk gelegd op: werkloosheid/werkgelegenheid/WAO-problematiek/huurproblemen.

3.3. Programma's van de regionale omroep

Het officiële programmabeleid en de dagelijkse realiteit van het produceren en uitzenden van programma's hebben veel met elkaar te maken. In het programmabeleid worden veelal de nodige aanwijzingen en richtlijnen gegeven voor de totstandkoming van programma's.

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de wijze waarop programma's dagelijks in de ether worden gebracht. Hierbij komen de volgende aspecten aan de orde:

- organisatie van de redactie(s) en redactievergaderingen
- eindverantwoordelijkheden en besluitvorming (beslissingsmomenten)
- impliciete/expliciete criteria die worden gehanteerd bij de selectie van nieuws en onderwerpen voor "langere" uitzendingen
- criteria die worden gebruikt bij de evaluatie van programma's
- programmaverdeling.

Redactievergaderingen

De regionale omroepen zenden elk zo'n 25 uur per week uit, waarvan \pm 2 uur nieuws. In die tijd wordt een veelheid van korte nieuwsberichten, agendaberichten, muziek e.d. in de ether gebracht. Per dag dient zich een veelheid van nieuws aan om te kunnen worden uitgezonden. Dagelijks wordt ook op zoek gegaan naar nieuws en achtergronden bij dat nieuws. Elke dag moet worden besloten wat voor nieuws in de uitzending komt, op welke wijze het naar voren wordt gebracht en waar mogelijk achter nieuwsfeiten aan moet worden gegaan.

Centraal hierbij staan de redactievergaderingen. Elke omroep kent een moment waarop (een deel van) de redactie, journalisten e.d. bij elkaar komen om te besluiten over de invulling van de nieuwsrubrieken. Veelal vinden deze redactievergaderingen 's morgens of 's middags plaats, soms ook tweemaal per dag (SROB).

Allereerst wordt gekeken naar het nieuws dat "al binnen is", via telefoon, persbericht, correspondent etc. Vervolgens wordt nage-

gaan of bepaald nieuws nader onderzocht moet worden en/of via reportage, interviews, op een andere (uitgebreidere) manier in de uitzending moet komen. Beslist wordt wie achter welk nieuwsfeit aan gaat. Vervolgens wordt hieruit een selectie gemaakt van wat werkelijk wordt uitgezonden.

De dagelijkse redactievergaderingen worden vrijwel altijd voorgezeten door de hoofdredacteur of eindredacteur (of programmachef, SROB), die tevens de eindverantwoordelijkheid heeft. De meeste gesprekspartners gaven te kennen, dat deze vergaderingen over het algemeen weinig discussie opleveren, dat besluiten in algemeen overleg tot stand komen en dat men weinig van z'n eindverantwoordelijkheid gebruik behoeft te maken. Desondanks valt niet te ontkennen, dat de hoofd- of eindredacteur een belangrijke invloed heeft op de keuze van het nieuws. Niet in de laatste plaats, omdat hij vrijwel alle vergaderingen voorziet, terwijl de samenstelling van de vergadering zelf kan wisselen. Een uitzondering hierop vormt misschien de SROB waar tevens een avondvergadering zonder programmachef plaatsvindt.

Een andere uitzondering vormt Radio Fryslan, waar een specialeredactie belast is met het actuele nieuws. Deze redactie bepaalt uiteindelijk de inhoud van het nieuws en van varia-programma's omtrent landbouw, onderwijs etc. Alle programmamedewerkers komen slechts één keer per week bij elkaar.

Ook bij een aantal andere omroepen wordt gewerkt met speciale redacties of redacteurs, zoals de sportredactie, sociaal-economische redactie. Hier komen besluiten tot stand omtrent de inhoud van de uitzendingen.

Naast de programma-onderdelen als "nieuws", agenda e.d. zijn er de achtergrondprogramma's. Hierover wordt veelal wekelijks vergaderd. De onderwerpen, globale invulling en onderlinge afstemming zijn dan de gesprekspunten. Deze vergadering wordt voorgezeten door de hoofdredacteur.

Met uitzondering van Radio Stad wordt bij de omroepen een onderscheid gemaakt tussen zomerseizoen-programmering en winterseizoen-programmering. De globale inhoud, soorten programma's, nieuwe programma's, de verdeling van programma's over de week en een evaluatie van de voorgaande periode zijn de belangrijkste gesprekspunten.

Radio Stad kent een vorm van informeel overleg waar nieuwe ideeën worden besproken.

Criteria voor "wat is nieuws"

Geen enkele omroep heeft expliciet (op papier) criteria geformuleerd waaraan "nieuws" moet voldoen om te kunnen worden uitgezonden en/of criteria opgesteld die worden gebruikt bij de keuze van nieuws bij een ruim aanbod. Toch speelt een aantal (impliciete) criteria wel degelijk een rol en konden de gesprekspartners deze noemen. Men legde er overigens de nadruk op dat journalistiek een dynamische bezigheid is, waarbij snel een veelheid van beslissingen wordt genomen. Dit gebeurt vaak meer op grond van ervaring en kennis dan op basis van bepaalde omschreven richtlijnen.

Belangrijke criteria die genoemd werden, zijn o.a.:

1. "Het nieuws moet te maken hebben met en/of van belang zijn voor de regio". Dat betekent dat nieuws uit de regio aan bod kan komen, maar ook landelijk nieuws in zoverre een vertaling naar de regio mogelijk is en/of een specifieke betekenis voor de regio aanwezig is.
2. Er moet een redelijke evenwichtige mate van spreiding van nieuws aanwezig zijn, zowel t.a.v. onderwerpen als van deelgebieden en/of gemeenten in het gebied.
3. Het nieuws moet actueel zijn en maatschappelijk relevant. Tevens moet het nieuws voor grote groepen mensen actueel zijn, niet al (lang) (elders) bekend zijn en liefst niet op zichzelf staan, maar onderdeel zijn van een breder gebeuren.
4. Het nieuws moet geschikt zijn voor het medium radio (radio is het snelste medium) en interessant voor de luisteraar.
5. En natuurlijk moet nieuws betrouwbaar zijn. Het hoor/wederhoor-principe wordt zoveel mogelijk toegepast.

Per omroep werden verschillende criteria genoemd en werden sommige criteria ook bestreden. Zo acht men het bij Radio Stad niet goed mogelijk een evenwichtige spreiding te bewerkstelligen over het gehele gebied. Met name vanuit de randgebieden dient zich weinig "nieuws" aan en het is de vraag of dat bezwaarlijk is. De hoofdredacteur van de ROZ staat op zich achter het principe van hoor/wederhoor, maar dit mag niet ten koste gaan van andere criteria. Het horen van één bepaald standpunt is op zich al belangrijk. Radio Rijnmond benadrukte dat creativiteit in het benaderen van het nieuws, ook een belangrijke rol speelt. Volgens Radio Stad is "politiek/bestuurlijk nieuws" m.n. belangrijk als het gevolgen heeft voor de "gewone man"!

Soorten programma's

Bij de regionale omroepen zijn een veelheid van programmavormen/soorten te ontdekken. De belangrijkste zijn:
 - kort actueel nieuws

De samenwerking van Radio 1 met de afzonderlijke regionale omroepen komt erop neer dat elk uur vanaf 8.00 uur tot 18.00 uur het ANP-nieuws te horen is (en om 7.30 uur), waarna het regionale nieuws volgt. Van maandag tot en met vrijdag wordt Radio 1 (op de FM) overgenomen door de regionale omroepen van 7.15 uur tot 7.59 uur, van 12.05 uur tot 12.59 uur en van 18.05 uur tot 18.59 uur.

Buiten deze uren is Radio 1 dus te horen. In de weekends verschillen de tijden waarop de regionale omroepen uitzenden enigszins. Globaal gesproken is Radio 1 op de FM niet te horen van 9.03 uur tot 12.59 uur, van 18.03 uur tot 18.59 uur (zaterdag), van 9.02 uur tot 13.00 uur en van 18.02 uur tot 19.00 uur (zondag).

Concreet betekent dit dat:

- Radio Noord, Radio Gelderland en Radio Stad \pm 24 uur per week uitzenden
- Radio Oost \pm 22 uur per week uitzendt
- SROB en Radio Fryslan \pm 21 uur per week uitzenden
- ROZ \pm 20 uur per week uitzendt.

Daarnaast hebben de omroepen nog de beschikking over 50 uur "zwevende" (d.w.z. zelf in te vullen) zendtijd per jaar en heeft Radio Fryslan zendtijd beschikbaar voor schooltelevisie en volwasseneneducatie. Radio Gelderland benut een deel van de 50 uur zwevende zendtijd voor een proef met een uitzending voor Marokkanen en voor Turken, elke zondag van 19.02 uur tot 19.20 uur.

Een vergelijking van de verschillende programma-overzichten (beperkt tot de winterplanning van 1986/1987 = lopend van 1 oktober 1986 tot 1 mei 1987) geeft ook een beeld van overeenkomsten en verschillen in programmabeleid tussen de verschillende omroepen. Daarnaast geeft het een duidelijker beeld van "wat" regionale omroepen willen uitzenden.

Over het algemeen zijn er duidelijke overeenkomsten tussen de verschillende omroepen. Alle omroepen leggen een accent op (kort) nieuws, actualiteiten e.d. en op dienstverlening (weerbericht, verkeersinformatie, agenda, vacaturebank e.d.). Deze programma's zijn met name in de ochtend- en middaguren gepland.

Daarnaast kennen de omroepen programma's die meer gericht zijn op achtergronden bij het nieuws, politiek nieuws, culturele programma's, programma's met maatschappelijk relevante onderwerpen, sportprogramma's en programma's met een meer verstrooiend karakter en met streekcultuur. Deze programma's zijn met name in de avond- en weekenduren gepland. Verschillen tussen omroepen zitten o.m. in deze laatste programma-onderdelen. Hier-

bij zien wij dat de ene omroep meer aandacht heeft voor de eigen streekcultuur of meer verstrooiende programma's uitzendt en de andere omroep meer doelgroepgerichte programma's of politieke en maatschappelijk relevante programma's uitzendt.

De ochtenduitzendingen

In het ochtendprogramma ligt de nadruk op nieuws, actualiteiten, krantenoverzichten en nieuws d.m.v. reportages en interviews. Daarnaast is er aandacht voor dienstverlenende informatie als weerbericht, verkeersinformatie, agenda, vacaturebank e.d. Er zijn accentverschillen tussen de omroepen, waarbij de ene omroep meer of minder met reportages en/of interviews werkt. De inhoud van de programma's komt hier niet ter sprake.

Bij een aantal omroepen wordt 's ochtends een speciale gast (die in het nieuws staat) uitgenodigd (Radio Fryslan, Radio Noord, Radio Oost, Radio Stad en Omroep Brabant). Radio Fryslan en Radio Stad kennen in de ochtenduren verder nog korte specifieke rubrieken/programma's.

De middaguitzendingen

In de middaguren ligt het accent minder nadrukkelijk op kort nieuws en actualiteiten en is er meer tijd voor nieuwsoverzichten, achtergronden en andersoortige programma-onderdelen. Toch vormt het nieuws een belangrijk bestanddeel van de middaguitzending. Daarnaast is de dienstverlening van belang, meestal met uitgebreide agenda's, felicitatierubrieken, weggelopen huisdieren e.d. Tevens heeft elke omroep wel een kort middagprogramma, waarin aandacht is voor b.v. specifieke thema's, doelgroepen of achtergronden bij het nieuws en/of reacties van luisteraars.

De avonduitzendingen

Ook in de avonduitzendingen is er aandacht voor nieuws, reportages, interviews en dienstverlening, maar het accent ligt duidelijk op specifieke programma's van veelal een half uur of langer. Deze programma's kunnen ook van avond tot avond verschillen en bestrijken een veelheid van onderwerpen, zowel op politiek, maatschappelijk, cultureel gebied als op meer muzikaal, licht-informatief en verstrooiend terrein. In nevenstaand schema worden de (accent)verschillen bij de omroepen in beeld gebracht.

Weekend-uitzendingen

De weekenduitzendingen hebben een veel luchtiger/gevarieerder karakter dan de weekuitzendingen. Er is meer zendtijd, er is meer aandacht voor muziek, sport en eigen streekcultuur. Er is ook veelal een uitgebreide evenementenagenda e.d. De programma's zijn qua tijd te vergelijken met de

avonduitzendingen. Er is duidelijk minder aandacht voor nieuws, actualiteiten en achtergronden. Wel vinden bij de Omroep Gelderland, de SROB, ROZ en Stad uitzendingen voor etnische groeperingen in de eigen taal plaats.

3.5 Bewonerorganisaties: de visie van de regionale omroepen

De regionale omroep is een professioneel journalistiek medium, onafhankelijk van welke belangengroep, politieke partij etc. dan ook, dus ook van bewonersorganisaties. Dit in tegenstelling tot veel lokale omroepen, die een meer directe binding hebben met doelgroepen, wijk of buurt. Bewonersorganisaties zijn één van de vele organisaties waarover nieuws te berichten is en/of die toegang tot het medium vragen. In wezen staan bewonersgroepen in een soort concurrentiepositie ten opzichte van

andere organisaties. Dat betekent in ieder geval dat, wil men toegang krijgen tot het medium regionale omroepen, men zoveel mogelijk als organisatie zelf "moeite" en "actie" moet (onder)nemen om toegang tot het medium te krijgen. Het zelf bellen, schrijven, langskomen, contacten opbouwen, berichten uitzendklaar maken etc. wordt door de gesprekspartners nadrukkelijk onderstreept. Op zich hoeft dit nog niet daadwerkelijk te leiden tot uitzending, maar blijft men aandringen dan is "succes" zeker niet ondenkbaar, zo werd benadrukt.

Alle omroepen gaven ook te kennen, dat bewonersgroepen/organisaties met meer of mindere regelmaat toegang tot het medium vragen. In enkele gevallen zoeken journalisten en correspondenten, bewonersgroepen ook op. De omroep wordt op verschillende wijzen benaderd, telefonisch, schriftelijk, via een journalist of correspondent of de redactie rechtstreeks. In een aantal gevallen zijn er tussen bewoners-

Regionale Omroepen	F	N	O	G	S	B	Z	Totaal
Politiek uit regio	1			1	1			3
Cultuur en kunst uit regio	1			1	1	1	1	5
Doelgroepen (jongeren, ouderen)	1	2	1		1			5
Maatsch. relevante onderw. uit regio		1		1		2	4	
Achtergronden bij het nieuws			2		1	2	5	
Streekgebonden/cultuur programma's		1						1
Studie-discussie en/of forum	1	1						2
Reacties van luisteraars			1		1	1		3
Muziek (pop, verzoekplaten e.d.), week/weekendagenda		1		1				2
Licht informatief programma	1		1	1		1	2	6
Anders		1			1			2

(Anders: Hobbies en ruilcontacten (Noord); Margreet Dolman (Stad))

groepen en journalisten ook min of meer regelmatige contacten opgebouwd.

Contact met de regionale omroep hoeft niet altijd tot uitzending te leiden. Contacten kunnen een ander doel hebben gehad; "nieuws" van een bewonersgroep had te weinig nieuwswaarde of ander belangrijker "nieuws" diende zich aan. Wel is het zo, dat berichten voor agendaprogramma's meestal gehonoreerd kunnen worden.

Contact met de regionale omroep hoeft niet altijd tot uitzending te leiden. Contacten kunnen een ander doel hebben gehad; "nieuws" van een bewonersgroep had te weinig nieuwswaarde of ander belangrijker "nieuws" diende zich aan. Wel is het zo, dat berichten voor agendaprogramma's meestal gehonoreerd kunnen worden.

De gesprekspartners van de omroepen konden veelal niet aangeven of bewonersgroepen nu veel, of weinig gebruik maken van het medium. Vergelijking met andere groepen ontbreekt. Tevens kon men niet aangeven of er knelpunten bestaan in de relatie groep/omroep. Met uitzondering van Rijnmond bestonden er in het algemeen geen "negatieve" contacten met bewonersgroepen. De indruk bestond dat het eigen medium laagdrempelig is en goed toegankelijk voor wie dan ook, zolang men zelf moeite doet de omroep te benaderen. Mocht het onderzoek wel knelpunten naar voren brengen dan wilde men, in het algemeen, daar wel kennis van nemen.

De hoofdredacteur van de SROB gaf te kennen, dat mogelijk verwarring kan ontstaan bij groepen wanneer ze niet direct de redactie of programmaleider aan de lijn krijgen, maar een telefoniste. Dat zou mogelijk verwarrend of ontmoedigend kunnen zijn, ook al omdat bewonersgroepen wellicht een zekere drempelvrees hebben.

Volgens de eindredacteur van Stad is het soms moeilijk duidelijk te maken, dat niet elk contact kan leiden tot uitzending, maar na enige uitleg is begrip bij de kant van bewonersgroepen wel te kweken. Bij geen van de omroepen is er een vorm van beleid/actie die gericht is op het stimuleren van bewonersorganisaties om zichzelf beter/meer toegang te verschaffen tot de omroep. Men vindt dit niet nodig, men is toegankelijk genoeg.

Vrijwel alle omroepen gaven te kennen dat het in de uitzending zijn, het verspreiden van nieuws via de regionale omroep, voordelen heeft voor bewonersorganisaties: men bereikt een groot publiek, men doet van zich horen; mogelijk raken de politieke bestuurders beter geïnformeerd en/of gevoelig voor standpunten. Een veranderende publieke opinie (mede door de uitzendingen van de regionale omroep) beïnvloedt ook politici en bestuurders. Zeker wanneer een wethouder of andere bestuurder/politicus een toezegging in het openbaar doet (die men kan proberen uit te lokken) zal hij/zij zich daaraan niet gemakkelijk kunnen onttrekken. ■

4. Onderzoek bewonersorganisaties

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het tweede deel van het onderzoek regionale omroep - bewonersorganisaties, de enquête onder bewonersorganisaties, worden besproken. De opzet van dit onderzoek is reeds in hoofdstuk 1 aan de orde geweest.

De enquêteformulieren zijn door een aantal instellingen en personen verspreid onder 420 bewonersorganisaties. Van deze 420 formulieren zijn er 171 geretourneerd en verwerkt. De respons bedraagt derhalve 41%. Onder de non-respons is geen onderzoek gedaan en over deze categorie organisaties is dan ook niets bekend. Het is echter niet geheel onwaarschijnlijk dat zich onder de non-respons verhoudingsgewijs een hoger percentage bewonersorganisaties bevindt dat geen enkel contact heeft met de regionale omroep uit de eigen streek. Voor hen is deelname aan dit onderzoek minder waardevol. In de volgende paragraaf wordt hierop nader ingegaan.

De uitgebreide enquête heeft een groot aantal gegevens opgeleverd, die vrijwel alle in tabellen zijn verwerkt en in dit hoofdstuk zijn opgenomen. De resultaten van de enquête zijn veelal in percentages van het (totaal) aantal respondenten weergegeven. Voor de leesbaarheid ervan zijn alle percentages afgerond op gehele getallen. Hierbij moet bedacht worden dat de betrouwbaarheid van de resultaten beperkt is doordat hier geen sprake was van een selecte steekproef. Het is dan ook niet bezwaarlijk de resultaten op een dergelijke wijze weer te geven. Tevens zijn antwoordcategorieën samengevoegd wanneer dit geen verlies aan belangrijke informatie betekende. Op deze wijze kunnen de resultaten helder en duidelijk worden gepresenteerd. Open vragen zijn in een belangrijk aantal gevallen achteraf gehercodeerd. Toch kon niet worden voorkomen dat een aantal antwoorden letterlijk zijn opgenomen.

In paragraaf 4.2 zullen de volgende zaken aanbod komen: a. wat moet onder een bewonersorganisatie worden verstaan, wat zijn haar kenmerken; b. in welke mate verschillen de respondenten ten aanzien van deze kenmerken; c. in welke mate verschillen de respondenten van bovenstaande kenmerken, waarbij een uitsplitsing naar regionale omroep wordt gemaakt. In paragraaf 4.3 wordt ingegaan op het mediagebruik van bewonersorganisaties in het algemeen. In paragraaf 4.4 komt de regionale omroep als object van onderzoek aan bod. In paragraaf 4.5 worden meningen en ervaringen van zowel de wel-gebruikers van regionale omroep als de niet-gebruik-

kers besproken. Hierbij wordt een vergelijking gemaakt tussen het medium krant en het medium omroep.

In het daarop volgende hoofdstuk 5 wordt een aantal conclusies getrokken.

4.2 Kenmerken van bewonersorganisaties

Algemeen

Bewonersorganisaties richten zich op een af te grenzen gebied (wooncomplex, buurt, wijk, dorp etc.). Binnen dat gebied doet zich een veelheid van (maatschappelijke) problemen voor die voor bewonersorganisaties aanleiding zijn bepaalde activiteiten te ondernemen. Die activiteiten zijn in z'n algemeenheid gericht op verhoging van de leefbaarheid binnen het gebied waarop men zich richt. Bewonersorganisaties blijken zich op een groot aantal terreinen te begeven, die ook in het enquêteformulier worden genoemd. Toch blijkt in 21% van de gevallen (= aantal respondenten) de in de enquête genoemde terreinen niet de in werkelijkheid voorkomende activiteiten van bewonersorganisaties te dekken.

Bewonersorganisaties worden gedragen door vrijwilligers, veelal uit het eigen gebied afkomstig. Deze vrijwilligers dragen de verantwoordelijkheid voor de organisatie. Dit sluit niet uit dat een dergelijke organisatie beroepsmatig wordt ondersteund.

De leefbaarheid binnen een bepaald gebied wordt beïnvloed door een groot aantal actoren die binnen dat gebied werkzaam zijn en/of hun invloed kunnen doen gelden. Bewonersorganisaties zijn één van die actoren en hebben als zodanig te maken met andere actoren, zoals de afzonderlijke bewoners, maatschappelijke instellingen en de gemeente. Bewonersorganisaties hebben er belang bij dat deze actoren van hun activiteiten, hun mening, hun visie op de hoogte worden gebracht en mogelijk daardoor beïnvloed worden. Hiervoor staat de bewonersorganisaties een aantal verschillende media tot beschikking. Over het mediagebruik van bewonersorganisaties gaat het in de volgende paragrafen.

Onder een bewonersorganisatie zal in dit onderzoek worden verstaan een organisatie die:

1. zich richt op een bepaald gebied/territorium van een omvang die kan variëren van wooncomplexniveau tot en met regionaal niveau;
2. zich richt op zich binnen dat gebied manifesterende processen/activiteiten op maatschappelijk terrein, zoals huisvesting, stadsvernieuwing en renovatie, verkeer en vervoer, milieuvraagstukken, betaalbaarheidsvraagstukken, werkgelegenheid en

werkloosheid en specifiek plaatselijke problematieken waarbij tevens de aandacht speciaal gericht kan zijn op een bepaalde doelgroep;

3. wordt gedragen door vrijwilligers die de verantwoordelijkheid voor de organisatie dragen maar die mogelijk worden ondersteund door beroepskrachten;

4. niet alleen op zichzelf gericht is, maar ook op in het eigen gebied aanwezige/ werkzame andere actoren als bewoners, maatschappelijke instellingen en gemeenten. Hierbij wordt gebruik gemaakt van verschillende media.

Voor de verspreiding van enqueteformulieren is het aan de instellingen/personen die aan het onderzoek hun medewerking hebben verleend, overgelaten te bepalen welke organisaties aan deze criteria voldeden.

De vraag is in hoeverre de resultaten van dit onderzoek betrouwbaar en generaliseerbaar zijn naar bewonersorganisaties in het algemeen. Hierbij was geen sprake van een a-selecte steekproef. Tevens ontbreekt een aantal regio's/provincies in het onderzoek (geen regionale omroep aanwezig). Er is onderzoek gedaan in een beperkt aantal gemeenten waarvan de belangrijkste criteria waren a. zetel van een regionale omroep of b. vergelijkbare gemeente als a. Tevens zijn die organisaties benaderd die bekend

TABEL 1: De terreinen waar bewonersorganisaties zich op richten

	% van het totaal aantal respondenten
1. Stadsvernieuwing en renovatie	50
2. Huisvestingsproblematiek	40
3. Verkeer en vervoer	37
4. Specifieke doelgroep (1)	29
5. Milieuvraagstukken	21
6. Betaalbaarheidsvraagstukken	19
7. Specifieke regionale/ plaatselijke problematiek	17
8. Werkgelegenheid/werkloosheid	11
9. Anders (2)	21
Totaal	246

(n = 171)

(1) waaronder: jongeren; vrouwen/meisjes; ouderen; arbeidsongeschikten/gehandicapten; etnische groepen; ouders van homoseksuele kinderen.

(2) waaronder: sociaal-culturele activiteiten; woonomgeving; veiligheid in de woonomgeving; leefbaarheid van de wijk; informatie klachten, ombudswerk, contacten naar de gemeente toe; gezondheidsvraagstukken; bejaardentehuis/oord; onderwijs, volwassenen- en basiseducatie; buurt.

zijn bij een instelling of persoon die als contactpersoon is opgetreden. Daar tegenover kan gesteld worden dat er sprake is van een zekere spreiding over zowel provincies, grootstedelijke, middelgrote en kleinere gemeenten. Tevens blijkt uit de uitkomsten van het onderzoek diversiteit ten aanzien van terreinen waarop bewonersorganisaties zich richten, de mate van zelfstandigheid en het niveau waarop werkzaam, de bestaansduur en de mate van ondersteuning van bewonersorganisaties.

Uitkomsten van het onderzoek; spreiding van kenmerken

Bewonersorganisaties richten zich op een veelheid van terreinen en veelal ook op meer terreinen tegelijkertijd. De 171 respondenten gaven 420 maal een score op de eerste vraag aan, waarvan de verdeling in tabel 1 is opgenomen.

Uit deze tabel blijkt dat de belangrijkste terreinen waarop de respondenten zich richten zijn: stadsvernieuwing en renovatie (50%), huisvestingsproblematiek (40%), verkeer en vervoer (37%). Specifieke doelgroepen, milieuvraagstukken, betaalbaarheidsvraagstukken, specifieke regionale/plaatselijke problematiek en werkgelegenheid/werkloosheid zijn minder belangrijke terreinen waarmee bewonersorganisaties zich bezighouden. Van het totaal aantal respondenten noemt 21% een ander dan een in de vragenlijst genoemd terrein.

Uit een nadere analyse van de antwoorden op vraag 1 blijkt dat de categorieën huisvesting, stadsvernieuwing, verkeer en milieu veelal in (verschillende) combinatie(s) met elkaar voorkomen.

TABEL 2: Het niveau waar bewonersorganisaties zich op richten

	% van het totaal aantal respondenten
1. Op wijkniveau of minder (wijk, buurt, wooncomplex)	75
2. Op meer dan wijkniveau (stadsdeel, dorp, stad, regio)	25

(n = 171)

TABEL 3: Het zelfstandig zijn van bewonersorganisaties of het onderdeel zijn van een meer omvattende organisatie

	% van het totaal aantal respondenten
1. Zelfstandig	81
2. Onderdeel van	19

(n = 171)

Samenvattend: de woning en de woonomgeving (huizen, verkeer en milieu) zijn belangrijke terreinen waarop bewoners zich organiseren. De werkloosheidsproblematiek en de inkomensproblematiek staan verder van de organisaties af en zijn terreinen waarop mogelijk minder direct resultaten zijn te boeken.

Het niveau waarop bewonersorganisaties zich richten varieert van wooncomplexniveau tot stedelijk en zelfs regionaal niveau. Worden een aantal categorieën tezamen genomen dan blijkt dat 75% van het aantal respondenten zich op wijkniveau of kleinschaliger niveau begeeft. Tabel 2 geeft hiervan een overzicht.

Bewonersorganisaties maken in enkele gevallen deel uit van een grotere organisatie. Echter dit percentage is verhoudingsgewijs gering (19%). Bewonersorganisaties treden

TABEL 4: De bestaansduur van bewonersorganisaties in de huidige vorm

	% van het totaal aantal respondenten
1. Tot 5 jaar	49
2. Gelijk aan of meer dan 5 jaar	51

(n = 171)

TABEL 5: Ondersteuning van bewonersorganisaties door beroepskrachten

	% van het totaal aantal respondenten
1. Nee/niet meer	25
2. Ja	75

(n = 171)

TABEL 6: Typen van ondersteuning en de mate ervan in % van het aantal respondenten (n = 171)

	opbouw- werk	admini- stratief	andere (1)
1. Eén be- roepskracht	45	11	16
2. Twee of meer beroeps- krachten	9	2	6
3. Onbekend	13	0	6
4. Totaal	66	13	28

(1) Waaronder: educatief werker (8%), deskundige stadsvernieuwing (5%) en bouwkundig ondersteuner (2%)

dan ook hoofdzakelijk zelfstandig op (zie tabel 3). Mogelijk is dat de meer omvattende organisatie een deel der werkzaamheden, waaronder publiciteit, overneemt van de bewonersorganisatie. Echter verderop in dit hoofdstuk blijken dergelijke organisaties relatief minder contact te hebben met de regionale omroep. Ten aanzien van andere vormen van media treden geen aanwijsbare verschillen op. (Een kruistabel wel of niet zelfstandig versus gebruik verschillende media is dan ook niet in dit onderzoek opgenomen.)

Bewonersorganisaties zijn ondanks de vrijwillige basis waarop mensen participeren in staat vele jaren actief te blijven. Een kleine meerderheid van de respondenten (51%) is in de huidige vorm als bewonersorganisatie meer dan 5 jaar actief (zie tabel 4). Mogelijk weet men gezien de jarenlange ervaring de weg naar de verschillende media beter te vinden. Een aanwijzing hiervoor is het relatief vaker wel contact hebben met de regionale omroep (zie tabel 31).

Een dergelijke veronderstelling is ook mogelijk t.a.v. de mate van ondersteuning van bewonersorganisaties. De vraag of hierbij een aanwijsbaar verschil in contact met de regionale omroep is te onderkennen, blijkt alleen te gelden voor die organisaties die (ook) een administratieve ondersteuning kennen (zie tabel 33). Bewonersorganisaties worden zeker in meer of mindere mate ondersteund door beroepskrachten. Een duidelijke meerderheid van de respondenten (75%) geeft te kennen op enigerlei wijze door opbouwwerker, en/of administratieve kracht en/of door een andere beroepskracht te worden ondersteund. Het aantal personen (maar ook uren) qua ondersteuning vertoont echter aanzienlijke verschillen. Zie hiervoor tabel 5 en 6. Hieruit blijkt dat slechts een gering aantal respondenten door een administratieve kracht wordt ondersteund. De categorie anders kent een groot aantal typen beroepskrachten waarvan alleen de belangrijkste in de tabel zijn vermeld.

In een tweede reeks van tabellen (7 t/m 13) wordt een aantal kenmerken van bewonersorganisaties met elkaar gekruisd. Een aan-

TABEL 7: Kruistabel: Zelfstandig zijn versus niveau waarop werkzaam in % van het totaal aantal respondenten (n = 171)

	tot en met wijkniveau	meer dan wijkniveau	totaal
Zelfstandig	81	19	100
Onderdeel van	55	45	100
Totaal	75	25	100

TABEL 8: Kruistabel: Bestaansduur versus niveau waarop werkzaam in % van het totaal aantal respondenten (n = 171)

	tot en met wijkniveau	meer dan wijkniveau	totaal
Tot 5 jaar	77	23	100
Gelijk aan of meer dan 5 jaar	71	29	100
Totaal	75	25	100

TABEL 9: Kruistabel: Ondersteuning versus niveau waarop werkzaam in % van het aantal respondenten (n = 171)

	tot en met wijkniveau	meer dan wijkniveau	totaal
Nee/niet meer	65	35	100
Ja	78	22	100
Totaal	75	25	100

TABEL 10: Kruistabel: Het type ondersteuning versus het niveau waarop werkzaam in % van het aantal respondenten (n = 171)

	tot en met wijkniveau	meer dan wijkniveau	totaal
Opbouw- werk	75	25	100
Administra- tief	74	26	100
Anders	82	18	100
Totaal	75	25	100

TABEL 11: Kruistabel: Bestaansduur versus zelfstandig zijn in % v/h aantal respondenten

	zelfstandig	onderdeel van	totaal
Tot 5 jaar	56	21	49
Gelijk aan of meer dan 5 jaar	44	79	51
Totaal	100	100	100

TABEL 12: Kruistabel: Bestaansduur versus ondersteuning in % van het totaal aantal respondenten

	nee/niet meer	ja	totaal
Tot 5 jaar	42	52	49
Gelijk aan of meer dan 5 jaar	58	48	51
Totaal	100	100	100

TABEL 13: Kruistabel: Bestaansduur versus type ondersteuning in % van het totaal aantal respondenten (n = 171)

	opbouw- werk	admini- stratief	anders	totaal
Tot 5 jaar	53	9	51	47
Gelijk aan of meer dan 5 jaar	47	91	49	53
Totaal	100	100	100	100

tal kenmerken die veelal in combinatie met elkaar voorkomen kan hiermee op het spoor worden gebracht. Het beeld wat uit de kruistabellen naar voren komt is het volgende:

Bewonersorganisaties die zich richten op meer dan wijkniveau maken relatief meer onderdeel uit van een grotere organisatie, zijn relatief langer (meer dan 5 jaar) in de huidige vorm werkzaam, worden relatief minder ondersteund door beroepskrachten. De ondersteuning betreft vooral een administratieve.

Organisaties die meer dan 5 jaar werkzaam zijn, richten zich relatief meer op een groter gebied (groter dan wijkniveau), maken relatief meer onderdeel uit van een grotere organisatie en worden relatief minder ondersteund door beroepskrachten. De ondersteuning betreft vooral een administratieve.

Andere kruistabellen leveren geen relevante verschillen op en zijn dan ook niet opgenomen.

Samenvattend: Bewoners organiseren zich met name op de terreinen woning en woonomgeving, bewonersorganisaties rich-

ten zich met name op het wijkniveau (of kleiner niveau), treden hoofdzakelijk zelfstandig op, zijn veelal meer dan 5 jaar actief en worden in belangrijke mate ondersteund door met name het opbouwwerk of een andere beroepssoort. Een zekere overlap tussen het niveau waarop men werkzaam is (meer dan wijkniveau) en de bestaansduur (meer dan 5 jaar) is aanwezig. Dit beeld vertoont variatie wanneer de respondenten worden uitgesplitst naar regio.

Uitkomsten onderzoek; uitsplitsing naar regionale omroep

In deze subparagraaf worden de tabellen 14-21 bekeken waarbij een onderscheid is aangebracht naar regionale omroep. Uit tabel 1 (de terreinen waarop bewonersorganisaties zich begeven) blijkt dat 171 respondenten 420 maal scoren. Dat is gemiddeld 2,46 antwoord per respondent. Bekijken we de verdeling daarvan over de verschillende regio's (tabel 14) dan vallen met name de regio's Rotterdam en Groningen in "positieve" zin op (een hoger gemiddelde) en de regio's Zuid-Oost Brabant en Limburg in "negatieve" zin (een lager gemiddelde).
Bewonersorganisaties in de regio Limburg richten zich relatief meer op de belangrij-

TABEL 14: Het gemiddeld aantal terreinen waar bewonersorganisaties zich op richten en per bewonersorganisatie uitgesplitst naar regio (1)

	1	2	3	4	5	6	7	8	Totaal
Gemiddelde score	2,81	3,47	1,96	2,67	2,07	4,5	1,31	1,58	2,46

(n = 171)

(1) In deze en de navolgende tabellen (tot tabel 22) staan de cijfers 1-8 voor:

1 = Friesland, 2 = Groningen/Drenthe, 3 = Overijssel, 4 = Gelderland, 5 = Amsterdam, 6 = Rotterdam, 7 = Zuid-Oost-Brabant, 8 = Limburg).

TABEL 15: Kruistabel: De terreinen waar een bewonersorganisaties zich op richten en uitgesplitst naar regio in % van het aantal items

	Huisvesting	Stadsvernieuwing	Verkeer/vervoer	Doelgroep	Rest	Totaal	
1.	18	23	18	13	29	100	(n = 62)
2.	17	13	17	13	40	100	(n = 52)
3.	6	12	12	22	47	100	(n = 49)
4.	16	24	18	5	38	100	(n = 80)
5.	14	18	18	9	41	100	(n = 56)
6.	19	16	14	11	40	100	(n = 63)
7.	8	24	8	24	36	100	(n = 25)
8.	33	40	10	3	13	100	(n = 30)
Totaal	16	20	15	12	37	100	(n = 420)

Tabel 16: Kruistabel: De terreinen waar bewonersorganisaties zich op richten uitgesplitst naar regio in % van het aantal in gescoorde items (n = 171)

	De belangrijkste vier terreinen	Anders/rest	Totaal
1.	71	29	100 (n = 62)
2.	60	40	100 (n = 52)
3.	53	47	100 (n = 49)
4.	62	38	100 (n = 80)
5.	59	41	100 (n = 56)
6.	60	40	100 (n = 63)
7.	64	36	100 (n = 25)
8.	87	13	100 (n = 30)
Totaal	63	37	100 (n = 420)

TABEL 17: Kruistabel: Het niveau waarop bewonersorganisaties werkzaam zijn, uitgesplitst naar regio in % van het totaal aantal respondenten (n = 171)

	1	2	3	4	5	6	7	8	Totaal
1. Tot en met wijkniveau	73	33	32	90	89	93	79	100	76
2. Meer dan wijkniveau	27	67	68	10	11	7	21	0	24
3. Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100

TABEL 18: Kruistabel: Het zelfstandig zijn van bewonersorganisaties of het onderdeel zijn van een meer omvattende organisatie uitgesplitst naar regio in % van het totaal aantal respondenten (n = 171)

	1	2	3	4	5	6	7	8	Totaal
1. Zelfstandig	91	73	68	87	63	93	95	95	91
2. Onderdeel van	9	27	32	13	37	7	5	5	9
3. Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100

TABEL 19: Kruistabel: Duur van bestaan van bewonersorganisaties uitgesplitst per regio in % van het totaal aantal respondenten (n = 171)

	1	2	3	4	5	6	7	8	Totaal
1. Tot 5 jaar	68	13	40	43	37	36	79	74	49
2. Gelijk of meer dan 5 jaar	32	87	60	57	63	64	21	26	51
3. Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100

TABEL 20: Kruistabel: Ondersteuning van bewonersorganisaties uitgesplitst naar regio in % van het totaal aantal respondenten (n = 171)

	1	2	3	4	5	6	7	8	Totaal
1. Ja	96	33	64	77	59	93	90	90	75
2. Nee/niet meer	4	67	36	23	41	7	10	10	25
3. Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100

TABEL 21: Kruistabel: Het soort ondersteuning van bewonersorganisaties uitgesplitst naar regio in % van het totaal aantal respondenten (n = 171)

	1	2	3	4	5	6	7	8	Totaal
1. Opbouwwerk	86	27	48	60	52	86	90	90	67
2. Administratief	0	13	16	3	19	57	5	5	13
3. Anders	68	7	16	23	26	64	16	16	29

ste vier terreinen (m.n. huisvesting en stadsvernieuwing). Dit geldt in mindere mate voor de regio Friesland. De regio Overijssel richt zich relatief minder op deze terreinen (m.n. huisvesting en stadsvernieuwing).

De bewonersorganisaties in de regio's Groningen/Drente en Overijssel bewegen zich meer dan gemiddeld op meer dan wijkniveau. Voor de regio's Rotterdam, Amsterdam en Gelderland geldt het tegenovergestelde (tabel 17).

Bewonersorganisaties uit de regio's Amsterdam en, in mindere mate, Gelderland maken relatief meer deel uit van een grotere organisatie.

Voor de regio's Rotterdam en Zuid-Oost Brabant is het omgekeerde het geval; bewonersorganisaties zijn in deze regio's relatief meer zelfstandig. Dit blijkt uit tabel 18.

Tabel 19 geeft informatie over de bestaansduur van bewonersorganisaties per regio. Hieruit blijkt dat in de regio Groningen/Drente relatief meer organisaties langer dan 5 jaar bestaan. In de regio's Limburg, Zuid-Oost Brabant en Friesland bestaan bewonersorganisaties relatief korter.

In de regio's Groningen/Drente en Amsterdam zijn relatief minder organisaties die ondersteuning van beroepskrachten genieten. In de regio's Friesland en Rotterdam zijn relatief meer organisaties die ondersteuning genieten. Met name het opbouwwerk is goed vertegenwoordigd bij bewonersorganisaties in de regio's Friesland, Rotterdam, Z-O-Brabant en Limburg. Op beperktere schaal is dit het geval in de regio Groningen/Drente.

Andere vormen van ondersteuning vinden we vooral in de regio's Friesland en Rotterdam en nauwelijks in de regio Groningen/Drente. Bewonersorganisaties in de regio Rotterdam mogen zich verheugen in een goede bezetting qua administratief personeel. Bewonersorganisaties in de regio Friesland, maar ook in de regio Gelderland kennen nauwelijks administratieve ondersteuning.

In schema gezet is per regio het volgende op te merken:

- (A = relatief meer dan het totaal gemiddelde
B = relatief minder dan het totaal gemiddelde)

Regio Friesland:

- A. De vier belangrijkste terreinen, ondersteuning (opbouwwerk en anders)
B. Bestaansduur

Regio Groningen/Drente:

- A. Aantal werkterreinen, niveau waarop werkzaam, bestaansduur
B. Ondersteuning

Regio Overijssel:

- A. Niveau waarop werkzaam
B. De vier belangrijkste terreinen

Regio Gelderland:

- B. Niveau waarop werkzaam, het zelfstandig zijn, ondersteuning (administratief)

Regio Amsterdam:

- B. Niveau waarop werkzaam, het zelfstandig zijn, ondersteuning

Regio Rotterdam:

- A. Aantal werkterreinen, het zelfstandig zijn, ondersteuning

Regio Zuid-Oost Brabant

- A. Het zelfstandig zijn, ondersteuning (opbouwwerk)
B. Aantal werkterreinen, bestaansduur

Regio Limburg

- A. De vier belangrijkste terreinen, ondersteuning (opbouwwerk)
B. Aantal werkterreinen, bestaansduur

4.3 Media-gebruik in het algemeen

In de vorige paragraaf is een aantal kenmerken van bewonersorganisaties die bij het onderzoek zijn betrokken, nader bekeken. Daarbij is eerst gekeken naar een algemeen beeld, daarna naar mogelijke verschillen per regio.

In deze paragraaf zal nader worden bekeken op welke wijze, hoe vaak en in welke combinaties bewonersorganisaties de verschillende media die hen ten dienste staan gebruiken om informatie door te spelen naar achterban, bewoners en/of gemeentebestuur. In de volgende paragraaf wordt nader ingegaan op het medium regionale omroep.

Bewonersorganisaties maken regelmatig gebruik van verschillende media om informatie naar anderen te kunnen doorspelen. Daarbij zijn de geschreven media (eigen krantje/ stencil, krant) veruit favoriet. De lokale en/of regionale omroep zijn aanzienlijk minder 'populair'. Met name het eigen krantje/stencil wordt door een duidelijke meerderheid regelmatig gebruikt (85%, gemiddeld 6 x per jaar). De huis-aan-huis bladen en de plaatselijke en/of regionale kranten worden door minder respondenten en minder frequent gebruikt (50% en 56%, gemiddeld 4,1 en 4 x per jaar); deze vertonen onderling dus weinig verschil. Tabel 22 geeft hiervan een overzicht.

TABEL 22: De wijzen waarop bewonersorganisaties hun informatie doorspelen naar achterban en/of gemeentebestuur en/of anderen

Via	% van het totaal aantal respondenten	Gemiddeld aantal malen per jaar
1. Eigen krantje/stencil	85	6
2. Huis-aan-huis blad	50	4,1
3. Plaatselijk/regionaal dagblad	56	4
4. Lokale omroep/kabelkrant	23	1,1
5. Regionale omroep	20	0,6
6. Anders	8	0,4
7. Geen antwoord	1	

(n = 171)

TABEL 23: De mate waarin bewonersorganisaties meerdere media tegelijkertijd benaderen voor het doorspelen van informatie

	% van het totaal aantal respondenten
1. Nee	38
2. In bepaalde gevallen	42
3. Vrijwel altijd	19
4. Geen antwoord	1

(n = 171)

TABEL 24: De mate waarin bewonersorganisaties meerdere media tegelijkertijd benaderen voor het doorspelen van informatie, per medium

Medium	% van het totaal aantal respondenten
1. Eigen krantje/stencil	44
2. Huis-aan-huis krant	40
3. Plaatselijk/regionaal dagblad	43
4. Lokale omroep/kabelkrant	18
5. Anders	6
6. Geen antwoord	6

(n = 171)

TABEL 25: Situaties waarbij meervoudig gebruik van media plaatsvindt

	% van het totaal aantal respondenten
1. Bekend maken/informer over acties/activiteiten, nieuwe ontwikkelingen/situaties	6
2. Beïnvloeding politiek/publieke opinie/instellingen of zaken aan de orde stellen	12
3. Wanneer iets bredere verspreiding behoeft	3
4. Problemen/conflikten met gemeenten/andere instellingen	
5. Voor wijk/buurt bestemd	2
6. Concreet genoemde zaken	4
7. Anders	9
8. Geen antwoord/n.v.t.	61

(n = 171)

TABEL 26: Redenen waarom geen meervoudig gebruik van media nodig wordt geacht

	% van het totaal aantal respondenten
1. (Nog) niet nodig (geweest), geen behoefte, geen nut	8
2. Informatie bedoeld voor buurt/wijk	4
3. (Te) kleinschalig (bezig)	3
4. Informatie via wijkkrant/eigen krant voldoende	2
5. Nog niet aan gedacht/nog geen ingang	2
6. Organisatie bestaat nog maar kort/is in opbouw	2
7. Anders	8
8. Geen antwoord/n.v.t.	70

(n = 171)

TABEL 27: Het aantal bewonersorganisaties dat de afgelopen 5 jaar wel of geen contact heeft gehad/gezocht met de regionale omroep (n = 171)

	Absoluut aantal	% van het totaal aantal respondenten
1. Nee	91	53 %
2. Ja	80	47 %

In een belangrijk aantal gevallen (61%) worden meer media benaderd (hetzij in bepaalde gevallen, hetzij vrijwel altijd tegelijkertijd). Dit zullen we meervoudig gebruik van de media noemen in tegenstelling tot enkelvoudig gebruik. Tabel 23 geeft hiervan een overzicht.

Meervoudig gebruik komt dus regelmatig voor en ook hier zien we de populariteit van de geschreven media naar voren komen. Opvallend is dat de hoge score op het item 'eigen krantje/stencil' uit tabel 22, niet geheel is terug te vinden in tabel 24. Dit zou er op wijzen dat het eigen krantje/stencil door een belangrijk aantal respondenten op enkelvoudige wijze gebruikt wordt.

In de enquêtelijst werd bewonersorganisaties gevraagd in welke gevallen men meervoudig gebruik van verschillende media maakt en werd gevraagd waarom de betreffende organisatie niet tot meervoudig gebruik is overgaan. De belangrijkste antwoorden op deze vragen, na hercodering, worden weergegeven in tabel 24 en 25.

Meervoudig gebruik wordt met name toegepast om de politiek, de publieke opinie en/of andere instellingen te informeren of

te beïnvloeden. Als voornaamste reden om niet tot meervoudig gebruik over te gaan wordt genoemd het niet nodig zijn daarvan, het geen nut hebben daarvan, geen behoefte daaraan te hebben of het geven van informatie alleen tot een buurt of wijk te beperken.

4.4 Het gebruik van de regionale omroep

Voor vrijwel alle bewonersorganisaties is de regionale omroep geen onbekend verschijnsel/medium. Slechts 1% van de ondervraagden geeft te kennen nooit iets over regionale omroep te hebben gehoord of gelezen. Dat wil echter nog niet zeggen dat men ook contact met de regionale omroep heeft/zoekt en/of in de uitzendingen ervan is geweest. Hierover gaat het in deze paragraaf, waarin een beeld wordt geschetst van de contacten en het gebruik van regionale omroep door bewonersorganisaties. Hierbij wordt een tweetal aspecten belicht, te weten:

- contact hebben met de regionale omroep
- het wel of niet in de uitzending van de regionale omroep zijn geweest.

Contacten met de regionale omroep

Het kennen van de regionale omroep betekent nog niet dat men contact heeft/zoekt met de omroep. Uit tabel 27 blijkt dat een, zij het kleine, meerderheid der respondenten (53%) de laatste 5 jaar geen contact heeft gezocht/ gehad met de regionale omroep.

Door hen worden daarvoor verschillende redenen genoemd. Hiervan geeft tabel 28, na hercodering, een overzicht. De belangrijkste redenen die genoemd worden zijn: nooit aan gedacht (33%), niet zinvol (16%), zou niet weten hoe (12%) en geen aanleiding, niet nodig (11%).

Voor deze categorie van niet-gebruikers wordt nader verwezen naar paragraaf 4.5.

De vragen in deze paragraaf hebben betrekking op die respondenten die de afgelopen 5 jaar één of meer malen contact hebben gehad/gezocht met de regionale omroep.

Allereerst wordt een aantal kenmerken van bewonersorganisaties gekruisd met het wel of geen contact hebben met de regionale omroep. Op deze wijze kan worden gezien welk type bewonersorganisaties veelvuldiger contact met de regionale omroep heeft. Het beeld wat uit de kruistabellen 29 tot en met 33 naar voren komt is het volgende:

TABEL 28: Redenen waarom men de laatste 5 jaar geen contact heeft gehad/gezocht met de regionale omroep.*

	% van het aantal respondenten (n = 91)
1. Nooit aan gedacht	33
2. Zou niet weten hoe	12
3. Niet zinvol	16
4. Geen aanleiding/niet nodig	11
5. Andere vormen van publiciteit lopen goed	8
6. Geen vertrouwen, geen nut	9
7. Zodra er aanleiding is, kan het nog gebeuren	3
8. Geen antwoord	7

* Andere redenen die genoemd zijn: nog niet aan toe (2x), te kort tijdsbestaan (2x), bezig met een verbouwing, nog geen regelmatige activiteiten, geen aparte rubriek voor bewonersorganisaties, kosten.

Als reden voor het niet zinvol zijn werden genoemd: we zijn te kleinschalig (3x), we zijn gericht op de wijk, de lokale samenwerking (4x), geen noodzaak (2x), niet gericht op een kleine gemeenschap, de bewonersgroep is inmiddels opgeheven, eigen contacten voldoende, effect te gering, de informatie loopt via de scholen en de regionale omroep wordt te weinig beluisterd.

TABEL 29: Kruistabel: Het niveau waarop werkzaam versus wel of geen contact met de regionale omroep in % van het totaal aantal respondenten (n = 171)

	geen contact	wel contact	totaal
Tot en met wijkniveau	59	41	100
Meer dan wijkniveau	34	66	100
Totaal	53	47	100

TABEL 30: Kruistabel: Wel of niet zelfstandig zijn versus wel of geen contact met de regionale omroep in % van het totaal aantal respondenten (n = 171)

	geen contact	wel contact	totaal
Zelfstandig	55	45	100
Onderdeel van	34	66	100
Totaal	53	47	100

TABEL 31: Kruistabel: Bestaansduur versus wel of geen contact met de regionale omroep in % van het totaal aantal respondenten (n = 171)

	geen contact	wel contact	totaal
Tot 5 jaar	63	37	100
Gelijk aan of meer dan 5 jaar	44	56	100
Totaal	53	47	100

TABEL 32: Kruistabel: Wel of geen ondersteuning versus wel of geen contact met de regionale omroep in % van het totaal aantal respondenten (n = 171)

	geen contact	wel contact	totaal
Nee/niet meer	60	40	100
Ja	51	49	100
Totaal	53	47	100

TABEL 33: Kruistabel: Het type ondersteuning versus wel of geen contact met de regionale omroep in % van het totaal aantal respondenten

	geen contact	wel contact	totaal
Opbouwwerk	52	48	100 (n = 114)
Administratief	17	83	100 (n = 23)
Anders	41	49	100 (n = 49)
Totaal	45	55	100 (n = 171)

Bewonersorganisaties die de laatste vijf jaar wel contact hebben gehad/gezocht met de regionale omroep vertonen relatief vaker de volgende kenmerken:

- werkzaam op meer dan wijkniveau
- deel uitmakend van een grotere organisatie
- langer dan 5 jaar werkzaam
- met name beschikkend over administratieve ondersteuning.

Er blijken belangrijke verschillen te bestaan in het aantal malen dat een bewonersorganisatie contact heeft gehad met de regionale omroep. Dit varieert van 1 x per maand tot 1 x in totaal. Een meerderheid der respondenten (71%) heeft gemiddeld niet meer dan drie keer per jaar contact met de regionale omroep (tabel 34).

Contacten worden op verschillende wijzen gelegd, zowel door bewonersorganisaties als door de regionale omroep zelf. Vooral het werken met persberichten heeft bij bewonersorganisaties de voorkeur (60%). Daarnaast worden ook door 43% van de respondenten correspondenten of journa-

TABEL 34: Gemiddeld aantal malen per jaar dat contact is gelegd/geweest met de regionale omroep

	% van het aantal respondenten (n = 80)
1. Meer dan drie keer per jaar	21
2. Minder of gelijk aan drie keer per jaar	71
3. Geen antwoord	8

TABEL 35: De wijze waarop contact is gelegd of verkregen met de regionale omroep

	% van het aantal respondenten
1. Sturen van een (pers)bericht	60
2. Doorbellen (pers) berichten	39
3. Uitnodigen correspondent/journalist	43
4. Benaderd door medewerker van de regionale omroep	34
5. Samen met andere organisaties in de uitzending	21
6. Anders	4
7. Geen antwoord	3

(n = 80)

lijsten uitgenodigd om eens langs te komen.

Een kleine minderheid der bewonersorganisaties kent een journalist of correspondent van de regionale omroep (46%). Tevens kent 19% van de respondenten een vertegenwoordiger bij de regionale omroep die speciaal belast is met het onderhouden van contacten met luisteraars. Volgens opgave van de regionale omroepen zelf is van een dergelijke functionaris geen sprake! Tabel 36 geeft hiervan een verdeling.

De respondenten is gevraagd waarom contacten met of een journalist/correspondent of vertegenwoordiger wel of niet naar tevredenheid verlopen. De belangrijkste redenen die werden genoemd, zijn de volgende.

Contacten verlopen naar tevredenheid omdat:

- men reageert op onze vraag en naar ons luistert (2x)
- we in de uitzending komen (2x)
- we goed zijn opgevangen bij de opname (2x)
- men geïnteresseerd is in ons/de problematiek van de buurt (3x)
- we goed contact hebben en in het algemeen tevreden zijn (3x)
- ze geschikt zijn om afspraken mee te maken
- ze goed bereikbaar zijn
- we een goed contact met een journalist van de krant hebben, die ook bij de regionale omroep werkt; zo slaan we twee vliegen in een klap
- de betreffende persoon zelf als bestuurder bij verschillende opbouwwerkprojecten betrokken is.

TABEL 36

- a. Kent u een journalist/correspondent van de regionale omroep uit de eigen gemeente?
- b. Is er naar uw weten een vertegenwoordiger bij de regionale omroep die contact heeft met luisteraars?

	corresp./ journ. % van het aantal respondenten	vertegen- woordiger % van het aantal respondenten
1. Nee	53	70
2. Ja	46	19
3. Geen antwoord	1	11

(n = 80)

Contacten verlopen niet naar tevredenheid omdat:

- ze geen interesse hebben en niet reageren (2x)
- er weinig contact is (2x)
- ze weinig tijd hebben
- ze andere ideeën over nieuwswaarde hebben
- ze te veel gericht zijn op sensatie, te weinig inhoudelijk zijn en te weinig tijd hebben voor achtergronden
- de contacten niet het gewenste resultaat hebben.

Als respondenten wordt gevraagd de mate van (on)tevredenheid over het contact met de regionale omroep in een cijfer uit te drukken (0-10) is 43 % voldoende tevreden en 23% niet over deze contacten. Zie hiervoor tabel 37.

Het in de uitzending geweest zijn

Een contact met de regionale omroep hoeft nog niet te leiden tot een daadwerkelijk in de uitzending komen. Dat blijkt bij 15% van de bewonersorganisaties het geval te zijn. Zij zijn ondanks de nodige contacten niet eenmaal in de uitzending geweest. Daarnaast is 28% van de bewonersorganisaties eenmaal in de uitzending geweest. Slechts 10% is gemiddeld meer dan drie keer per jaar in uitzending geweest, zo blijkt uit tabel 38.

TABEL 37: De waardering door bewonersorganisaties van de contacten met de regionale omroep uitgedrukt in een cijfer

	% van het aantal respondenten
1. Onvoldoende (0-4)	23
2. Het één nog het ander (5)	19
3. Voldoende (6-10)	43
4. Geen antwoord	31

(n = 80)

TABEL 38: Gemiddeld aantal malen per jaar dat bewonersorganisaties in een uitzending van de regionale omroep zijn geweest

	% van het aantal respondenten
1. Nooit	15
2. Eénmaal	28
3. Minder of gelijk aan drie x per jaar	45
4. Meer dan drie keer per jaar	10
5. Geen antwoord	3

(n = 80)

Bewonersorganisaties komen met name in de uitzending in de vorm van een aankondiging van activiteiten e.d. (23%), een verslag van een activiteit e.d. (16%) of doordat de regionale omroep hen benadert met een vraag naar de eigen mening over een bepaald onderwerp (13%). In 10% der gevallen wordt een reportage van de organisatie gemaakt (zie tabel 39).

Reacties na uitzending blijven niet uit, dat zegt althans 65% van de bewonersorganisaties. Een klein aantal respondenten heeft daarentegen nooit reacties gehad, 14%. Een ander, ook klein, deel der respondenten (14%) heeft daarentegen veel reacties gehad op de uitzending.

Reacties komen veelal binnen vanuit de buurt/wijk (51%) of van bekende personen, hetzij leden van de eigen organisaties (39%), hetzij familie, kennissen, vrienden (23%) (tabel 40).

De reacties waren in de meerderheid der gevallen positief (38%) of verschillend (25%). Slechts in 1% der gevallen werden de reacties uitdrukkelijk negatief genoemd (tabel 41).

Bewonersorganisaties denken door uitzendingen van de regionale omroep meer mensen te kunnen bereiken. Dat zegt een meerderheid der respondenten (66%). Tevens zegt 49% van de respondenten daarvoor over concrete aanwijzingen te beschikken (tabel 42). Genoemd worden o.a. reacties van: bewoners, collega's, mensen van buiten de buurt, andere organisaties, plaatselijke politici en ambtenaren. Als aanwijzing wordt ook genoemd dat luisteraars zich voor activiteiten aanmelden of lid willen worden van de bewonersorganisatie.

Redenen waarom men wel of niet tevreden is over een uitzending van de regionale omroep zijn veelvuldig. De belangrijkste redenen worden in tabel 44 genoemd. Uitgedrukt in een cijfer is echter de meerderheid der respondenten tevreden (53%) en slechts een klein deel niet (16%) (tabel 43).

Veelal wordt een lang bericht ingekort en/of bewerkt door de regionale omroep. Dat kan verlies aan informatie inhouden. Het grootste deel der respondenten (40%) is hier niet ontevreden over. Een klein deel van de respondenten was hier wel kritisch over omdat:

- alleen de tegenpartij zijn zegje mocht doen
- de omroep niet altijd kan beoordelen welke informatie relevant is
- de uitzending informatiever en langer had kunnen zijn; het onderwerp te eenzijdig is belicht en niet is uitgediept
- niet alles is ter sprake geweest

- de berichtgeving verkeerd was geïnterpreteerd
- de essentie van het persbericht voor een groot gedeelte verviel
- er wel eens een hele uitzending aan onze buurt gewijd mag worden
- er door ons goed over was nagedacht en inkorting dan niet goed is
- te vaak te oppervlakkig en te weinig voorbereid is
- we meer informatie hadden willen verstrekken.

De tevredenheid over inkorting/wijziging betrof:

- het komt beter over bij de luisteraar
- ze kunnen niet alles uitzenden
- het ging om een aankondiging via de agenda van regionale activiteiten
- men heeft het keurig netjes uitgevoerd
- de essentie is overgebleven
- er is geen fout begaan
- de sturing van het gesprek was acceptabel
- gewoon correct
- ze komen met eerlijke berichten
- de bedoeling van de informatie is niet aangetast
- altijd goed
- zolang de essentie maar wordt vermeld; een persbericht bevat vaak ook geen achtergrondinformatie.

4.5 Toekomstig gebruik van en mening over de regionale omroep

Vragen over toekomstig gebruik van de regionale omroep en de mening over de functie van het gebruik van de regionale omroep zijn zowel aan de wel-gebruikers als aan de niet-gebruikers voorgelegd. Deze vragen zijn in de vorm van open vragen gesteld en lenen zich niet goed voor onderlinge vergelijking. Een drietal vragen zijn wel in de vorm een gesloten vragen voorgelegd. Hierbij komt aan de orde:

- a. of men vindt of de regionale voldoende aandacht besteedt aan de eigen organisatie/groep
- b. toekomstig gebruik van de regionale omroep
- c. het meer invloed willen hebben op het programmabeleid bij de regionale omroep.

Uitspraken naar aanleiding van deze vragen moeten met de nodige voorzichtigheid worden gedaan. Het percentage respondenten dat op de vragen a en c geen antwoord geeft is met name onder niet-gebruikers hoog.

Respondenten zijn in een meerderheid der gevallen van mening dat de regionale omroep onvoldoende aandacht besteedt aan

TABEL 45: De mate waarin bewonersorganisaties van mening zijn dat de regionale omroep wel/niet voldoende aandacht besteedt aan de eigen organisatie, in % van het aantal respondenten

	Wel-gebruikers (n = 80)	Niet-gebruikers (n = 91)	Totaal (n = 171)
Nee	39	33	36
Ja	32	15	22
Geen antwoord	30	53	43

TABEL 46: De mate waarin bewonersorganisaties denken in de toekomst meer/wel gebruik te gaan maken van de regionale omroep, in % van het aantal respondenten

	Wel-gebruikers (n = 80)	Niet-gebruikers (n = 91)	totaal (n = 171)
Nee	21	37	30
Ja	60	48	54
Geen idee	nvt	8	4
Geen antwoord	18	7	12

TABEL 47: De mate waarin bewonersorganisaties meer invloed zouden willen hebben op de wijze van programmering en/of berichtgeving bij de regionale omroep, in % van het aantal respondenten

	Wel-gebruikers (n = 80)	Niet-gebruikers (n = 91)	Totaal (n = 171)
Nee	54	28	40
Ja	28	13	20
Geen antwoord	19	59	40

TABEL 48: De wijzen waarop bewonersorganisaties denken in de toekomst contact te leggen met de regionale omroep (niet-gebruikers)

	% van het aantal respondenten
1. Berichten sturen	30
2. Vast contact leggen	5
3. Regelmatig bellen	7
4. Uitnodigen	18
5. Anders	4
6. Geen antwoord	56

(n = 91)

(1) Anders: moet nog uitgewerkt worden; bepaalde zaak onder de aandacht brengen; zelf uitzending verzorgen; informatie geven aan ouderen over de vervoersbus

TABEL 49: De wijzen waarop bewonersorganisaties denken in de toekomst contact te blijven onderhouden met de regionale omroep (wel-gebruikers), hercodering

	% van het aantal respondenten
1. Sturen/doorbellen bericht/aankondigen activiteit	30
2. Uitnodigen/benaderen	11
3. Er meer werk van maken/actiever benaderen	5
4. Persoonlijke contacten	3
5. Goede afspraken maken	1
6. Hangt af van de noodzaak/onderwerp af	6
7. Hangt van de omroep zelf af	3
8. Weten we nog niet	4
9. Anders (1)	6
10. Geen antwoord/nvt	31

(n = 80)

(1) Anders: via enkele acties; meer betrekken bij activiteiten en/of gedachten ontwikkeling over/bij/met/bewoners; belangenbehartiging; het initiatief gaat meestal van ons uit; ter ondersteuning van acties; via de buurtradio

de eigen organisatie/groep, maar er is weinig interesse in een grotere invloed op de programmering en wijze van berichtgeving van de regionale omroep (tabel 45 en 47).

Van de niet-gebruikers geeft 48% aan in de toekomst wel gebruik te gaan maken van de regionale omroep. Van de wel-gebruikers geeft 60% aan wel en/of frequenter gebruik te gaan maken van de regionale omroep, waarbij tevens 21% aangeeft geen of niet frequenter gebruik te gaan maken van de regionale omroep. Helaas kan door een verkeerde vraagstelling (geen/frequenter) niet worden nagegaan welke percentage respondenten geen gebruik meer zal maken van de regionale omroep.

Aan de bewonersorganisaties is tevens gevraagd redenen te noemen om ook in de toekomst geen gebruik te maken van de regionale omroep. Van de niet-gebruikers geeft 68% hiervoor een reden aan. De belangrijkste redenen zijn: niet nodig; weinig interesse; we gebruiken andere media; onze activiteiten zijn te wijkgebonden. Opvallend is dat een deel der respondenten een slag om de arm houdt en een toekomstig gebruik van regionale omroep toch niet geheel uitsluit.

Op de vraag op welke wijze men in de toekomst contact denkt te leggen met de regionale omroep geven respondenten als belangrijkste antwoorden: door berichten te gaan sturen (30%) en iemand van de regionale omroep uit te nodigen (18%). Een klein aantal respondenten noemt verder het leggen van vaste contacten (5%), regelmatig bellen (7%) of anders (4%). Tabel 48 geeft een overzicht.

Van de wel-gebruikers (open vraag) geeft een aantal respondenten aan (na hercodering): berichten sturen, doorbellen of activiteiten aankondigen (30%) en/of de regionale omroep uitnodigen of zelf benaderen (11%) (tabel 49).

In paragraaf 4.3 is geconstateerd dat de bewonersorganisaties uit het onderzoek veelvuldiger gebruik maken van de 'geschreven media' (eigen krantje, stencil of krant) dan van de 'omroep media' (lokaal of regionaal). Het is interessant om na te gaan hoe beide vormen van media (krant in het algemeen) en (regionale) omroep door de respondenten worden gewaardeerd en welke voor- en nadelen men aan het gebruik ervan onderkent.

Allereerst is aan de wel-gebruikers de vraag voorgelegd positieve en/of negatieve ervaringen met de regionale omroep te noemen. Een groot aantal ervaringen/opmerkingen, zowel positieve als negatieve, kwamen naar voren (tabellen 50, 51 en 52).

N.B.: In de volgende tabellen is, vanwege de leesbaarheid, de categorie 'Anders' niet altijd in zijn geheel weergegeven. Alleen sprekende voorbeelden zijn vermeld.

TABEL 50: Ervaringen van bewonersorganisaties met de regionale omroep

	% van het aantal respondenten
1. Goede ervaringen	36
2. Minder goede ervaringen	25
3. Geen mening	15
4. Geen antwoord	25

(n = 80)

TABEL 51: Uitsplitsing goede ervaringen van bewonersorganisaties met de regionale omroep

	% van het aantal respondenten
1. Goede ervaringen	15
2. Goede uitzending	4
3. Goede aandacht	4
4. Goede toegankelijkheid	1
5. Anders (1)	11

(n = 80)

TABEL 52: Uitsplitsing minder goede ervaringen van bewonersorganisaties met de regionale omroep

	% van het aantal respondenten
1. Slechte uitzending	3
2. Verhouding bestuurders/ bewoners valt uit ten nadele van bewoners	4
3. Wel contact, niet in de uit- zending	4
4. Omroep reageert niet of slecht op verzoek	4
5. Anders (1)	12

(n = 80)

(1) Anders: o.a. Alleen tegenpartij mocht zijn zegje doen; de regionale omroep lijkt minder aandacht te besteden aan buurtactiviteiten; de regionale omroep was nogal ideologisch vooringenomen; te veel bewerking; angst van vrijwilligers om in de uitzending te zijn; de omroep komt slecht terug op onderwerpen.

TABEL 53: De door bewonersorganisaties genoemde positieve kenmerken van de regionale omroep

	% van het aantal respondenten
1. Regionaal/lokaal nieuws	5
2. Groot bereik	12
3. Goed beluisterd	6
4. Snel medium	6
5. Goed toegankelijk	7
6. Herkenbare onderwerpen	3
7. Het zelf kunnen verwoorden en/of discussie mogelijk	3
8. Anders (1)	11

(n = 80)

(1) Anders: o.a. redelijk deskundig; persoonlijker; opinievormend; kritisch; spreekt meer aan dan de krant; levendig; onderwerpen kunnen goed worden uitgediept; geeft directe informatie die je ergens anders niet krijgt; kan heel goed werken als voorlichting voor bewoners.

TABEL 54: De door bewonersorganisaties genoemde minder positieve kenmerken van de regionale omroep

	% van het aantal respondenten
1. Oppervlakkig, vluchtig, eenzijdig beknopt	5
2. Te weinig uitzendtijd	4
3. Ongunstige uitzendtijden	3
4. Te weinig aandacht voor bepaalde groepen en/of de buurt	10
5. Onbekendheid bij bewoners	4
6. Slecht toegankelijk	3
7. Lage luisterdichtheid	3
8. Eenzijdig	3
9. Anders (1)	14

(n = 80)

(1) Anders: o.a. onduidelijk programmabeleid; misbruik door bepaalde organisaties; elitair bastion; te veel gericht op de politiek en hotemetoten.

TABEL 55: De door bewonersorganisaties genoemde voordelen van het medium krant in vergelijking tot het medium regionale omroep in % van het aantal respondenten

	Welgebruikers (n = 80)	Nietgebruikers (n = 91)
1. Selectief te lezen, eigen tempo, eigen tijdstip, na te lezen	25	9
2. Uit te knippen, te kopieëren	5	8
3. Duurzamer/blijft beter hangen	6	1
4. Verschijnt regelmatig/continuïteit	4	1
5. Groot/goed bereik, breed publiek	18	14
6. Goed bereikbaar	4	1
7. Plaatselijk georiënteerd nieuws	9	2
8. Actueel	3	1
9. Foto's	3	0
10. Reageert goed	3	1
11. Anders (1)	20	5

(1) In de categorie Anders gaan respondenten m.n. in op voordelen van de huis-aan-huis en/of wijkkrant: de wijkkrant wordt goed gelezen, de doelgroep wordt bereikt (= de wijk); men kan eigen artikelen schrijven; de wijkkrant is op een goed tijdstip uit te brengen; er is een goed contact tussen wijkorganisaties en de redacties van de krant. Daarnaast gaan enkele respondenten in op de kwaliteit en beschikbare ruimte van artikelen: de krant stuurt deskundige journalisten; de krant heeft meer ruimte voor feiten en voor achtergrondinformatie; de krant is zakelijker, veelvuldiger en directer.

Tevens is aan de wel-gebruikers de vraag voorgelegd goede en minder goede mogelijkheden te noemen van gebruik van de regionale omroep. Ook hierbij worden een groot aantal antwoorden gegeven die in tabel 53 en 54 zijn verwerkt.

Daarna is aan beide categorieën gevraagd het gebruik van de krant in het algemeen te vergelijken met gebruik van de regionale omroep. Bij deze vraag tekenden zich een aantal duidelijk te onderscheiden (vaak genoemde) voor- en nadelen af. De tabellen 55-58 geven hiervan de resultaten.

Als belangrijkste voordelen van de krant worden genoemd:

1. Het selectief kunnen lezen, het in eigen tempo kunnen lezen, het op een eigen te bepalen tijdstip kunnen lezen en het na kunnen lezen van de krant of artikelen daaruit.
2. Het grote bereik van de krant.
3. De mogelijkheid van kopiëren en/of uitknippen van een artikel.

Als belangrijkste nadelen wordt gezien:

1. De niet altijd juiste weergave van een bericht/mening, de eigen interpretatie van de journalist die tevens de inhoud van een artikel kan verdraaien.
2. Een beperkt bereik van de krant(!); deze wordt niet door iedereen gelezen, niet iedereen heeft een krant; of de krant wordt slecht of selectief gelezen.
3. Wanneer een bericht wordt gelezen is het niet aktueel meer.
4. Je kunt geen weerwoord geven, je hebt geen invloed meer op de inhoud van een artikel.

Als belangrijkste voordelen van de regionale omroep worden genoemd:

1. Het goede en grote bereik ervan. Het wordt goed beluisterd.
2. Het is een snel en aktueel medium.
3. Het gesproken woord.

Als belangrijkste nadelen worden gezien:

1. De uitzendtijden (te weinig; ongunstige tijden).
2. Het beperkte bereik of het niet goede bereik.
3. De vluchtigheid van het medium.
4. Het medium is slecht te benaderen.

Als laatste is aan zowel de niet-gebruikers als de welgebruikers gevraagd op welke wijze men meer invloed zou willen hebben op het programmabeleid, de wijze van berichtgeving e.d van de regionale omroep (ongeacht de vraag of de mogelijkheid daartoe reëel is). Tevens is gevraagd ideeën ter verbetering van de relatie met de regionale omroep en/of programma-ideeën te formuleren. Hieronder volgen de

belangrijkste antwoorden die op beide vragen zijn gegeven.

Men wenst meer invloed op het beleid en de wijze van berichtgeving van de regionale omroep door middel van:

- een vast vrouwenprogramma, eventueel om de 14 dagen, waar vrouwen hun verhaal kwijt kunnen
- een wijkcontactpersoon
- inspraak op de programmering, berichtgeving over witte vlekken waar geen lokale omroep is, betrokkenheid bij de samenstelling van programma's, invloed op het tijdstip van uitzenden (hot news, directe uitzending)
- een duidelijke zenderkleuring
- inspraak bij vaste programma's
- een redactie die dichter bij de burgers staat
- meer samenwerking
- meer uitzendingen in het Syrisch.

TABEL 56: De door bewonersorganisaties genoemde nadelen van het medium krant in vergelijking tot het medium regionale omroep in % van het aantal respondenten

	Wel-gebruikers (n = 80)	Niet-gebruikers (n = 91)
1. Geen correcte weergave, eigen interpretatie journalist, verdraaien van een bericht	18	4
2. Slechte/niet leesbare artikelen	4	2
3. Beperkt bereik/niet iedereen leest/heeft krant	16	4
4. Niet (meer) aktueel	5	3
5. Geen eigen invloed/weerwoord	9	1
6. Wordt selectief/slecht/niet gelezen	5	1
7. Gericht op sensatie/misverstanden konflikten	3	0
8. Niet goed toegankelijk	1	4
9. Eenzijdig/partijdig/niet objektief	4	4
10. Anders (1)	5	1

(1) Anders: Teveel reclame en tikfouten; de krant komt haar afspraken niet na; er is een concurrentieslag gaande tussen verschillende kranten; de krant is teveel uit op primers en dat staat op gespannen voet met de doelen van de organisatie; de krant is niet life.

Een van de respondenten stelt dat een positieve/negatieve keuze pas mogelijk is als eerst structureel bekendheid wordt gegeven aan de wijze van organisatie van de regionale omroep.

De volgende ideeën kwamen naar voren m.b.t. een verbetering van de relatie met de omroep en een verbetering van de programma's:

- een programma dat de mensen motiveert om zich als vrijwillig(st)er met het buurt- of verenigingsleven bezig te houden
- programma's voor vrouwen en jongeren
- een voortrekkersfunctie van de regionale omroep voor minder bekende zaken

TABEL 57: De door bewonersorganisaties genoemde nadelen van het medium regionale omroep in vergelijking tot het medium krant

	Wel-gebruikers (n = 80)	Niet-gebruikers (n = 91)
1. Goed/groot bereik; breed publiek; goed beluisterd	24	9
2. Nieuws uit en voor de regio	5	2
3. Snel/aktueel	14	4
4. Meer eigen inbreng/invloed	5	0
5. Voordelen van het gesproken woord	15	0
6. Goed bereikbaar; betrokken	3	2
7. Komt goed over	7	4
8. Anders (1)	20	15

(1) Anders: Men kan op een uitzending reageren via de telefoon; uitzendingen op vaste momenten zijn goed voor aankondigingen; een onderwerp kan op verschillende tijdstippen kort achter elkaar aan de orde komen; door interviews kan informatie worden verlevendigd; middels de omroep is direct contact met belanghebbenden mogelijk; de regionale omroep is onafhankelijker.

- programma's m.b.t. wonen en recreëren en studieprogramma's
- in de programma's een duidelijke scheiding tussen informatie en amusement
- inzicht geven in hoe de regionale omroep werkt
- uitwisseling van ervaringen
- een actievere opstelling van de regionale omroep naar wat in de buurten speelt
- meer openheid van de regionale omroep
- meer contact zoeken met wijken waar stadsvernieuwing en andere problemen spelen
- informatie (in de regio/wijk) over wat wordt uitgezonden en hoe laat. ■

TABEL 58: De door bewonersorganisaties genoemde nadelen van het medium regionale omroep in vergelijking tot het medium krant in % van het aantal respondenten

	Wel-gebruikers (n = 80)	Niet-gebruikers (n = 91)
1. Te weinig uitzendtijd	11	1
2. Ongunstige uitzendtijden	3	3
3. Beperkt bereik/bereik niet goed	15	5
4. Slecht bereikbaar	5	2
5. Vluchtig(er)	8	4
6. Streektaal	3	0
7. Geen/niet genoeg herhaling	3	0
8. Anders (1)	5	2

(1) Anders: Er is geen terugkoppeling mogelijk; het programmabeleid is onduidelijk; er is weinig variatie in uitzendingen; veel informatie komt terecht bij mensen die het niet aangaat; de regionale omroep is afstandelijker; ze is alleen voor een selecte groep luisteraars geschikt; ze geeft geen informatie in vreemde talen.

5. Samenvatting en conclusies

Eind 1986 heeft het Landelijk Platform Opbouwwerk (in samenspraak met een aantal opbouwwerkinstellingen) besloten tot een onderzoek naar de relatie bewonersorganisaties en regionale omroep met als tweeledig doel:

- inzicht verkrijgen in het medium regionale omroep en het "gebruik" daarvan door bewonersorganisaties;
- het stimuleren van het "gebruik" van regionale omroep door bewonersorganisaties voornamelijk door middel van regionale studieconferenties gebaseerd op de uitkomsten van het onderzoek.

Na enig voorbereidend werk is besloten het onderzoek te splitsen in twee deelonderzoeken, te weten:

- een onderzoek "regionale omroep": de organisatie, het programmabeleid van regionale omroepen, de totstandkoming van programma's en de toekomst van de regionale omroep;
- een onderzoek "bewonersorganisaties": het gebruik van verschillende media door bewonersorganisaties, het gebruik van regionale omroep, de waardering daarvan en toekomstig gebruik van de regionale omroep door bewonersorganisaties.

Tevens is aandacht besteed aan het in kaart brengen van het op de regionale omroep gerichte overheidsbeleid (m.n. de Mediawet).

Regionale omroep - wetgeving en overheidsbeleid

De regionale omroep moet worden gezien als een aanvulling op de landelijke omroep en op bestaande (regionale) vormen van massamedia (kranten e.d.). Regionale omroep draagt bij tot een grotere verscheidenheid in de massamedia. Het overheidsbeleid is gericht op de instandhouding van die verscheidenheid en heeft uit dien hoofde bemoeienis met de regionale omroep. De positie van de regionale omroep zal binnen afzienbare tijd geregeld zijn door de recent aangenomen Mediawet. Regionale omroepinstellingen zullen per 1-1-1988 gaan functioneren als zelfstandige, onafhankelijke stichtingen (waarbij voor een aantal bestaande regionale omroepen de band met de NOS wordt doorgesneden). Deze stichtingen zullen dan zendtijd moeten aanvragen bij het Commissariaat voor de media. Deze zal pas tot verlening daarvan overgaan als Provinciale Staten een overwogen en positief advies heeft afgegeven over de representativiteit van de omroepinstelling. Representativiteit betekent dat de voor de provincie (regio) belangrijkste organisaties op maatschappelijk, cultureel, godsdienstig en geestelijk terrein in het beleidsbepalend orgaan zijn vertegenwoordigd. De financiering zal hoofdzakelijk provinciaal plaatsvinden middels een

opslag op de omroepbijdrage van maximaal f 10, per inwoner per jaar.

Regionale omroep vervult een aantal functies (die deels ook door andere media wordt vervuld, maar) die het op een eigen wijze vorm geeft. De belangrijkste functies zijn: een informatiefunctie (het verzorgen van nieuws en informatie over zaken en gebeurtenissen in de samenleving), een commentaarfunctie, een expressiefunctie (mogelijkheden creëren voor groepen en individuen om hun opvattingen te verwoorden), een amusementsfunctie (het brengen van verstrooiende programma's), een educatieve functie (programma's ter ondersteuning van vormings en scholingsactiviteiten) en een gemeenschapsfunctie (met name dienstverlening).

Voor de regionale omroep is een aantal richtlijnen geformuleerd door de NOS. Samengevat:

1. Programma's dienen een evenwichtige, op het principe van "hoor en wederhoor" gebaseerde, doch kritische benadering te zijn van het gebeuren in de regio.
2. De regionale omroep moet functioneren als een professioneel journalistiek medium.
3. Inmenging of beïnvloeding van de redactionele onafhankelijkheid van de regionale omroep door welke overheid dan ook kan niet worden toegestaan.
4. Commercie dient te worden uitgesloten.
5. Programma's dienen alle maatschappelijke elementen te bevatten (cultuur, politiek, sport, welzijn, amusement etc.).

Conclusies onderzoek regionale omroep

Globaal zal per 1-1-1988 de organisatie van de regionale omroep de volgende zijn:

1. Stichtingsbestuur: Deze is houder van de zendmachtiging en representatief van samenstelling.
2. Programmaadviesorgaan: Deze waakt over de doelstellingen van de stichting en kan (on)gevraagd adviezen uitbrengen.
3. Bedrijf: Deze bestaat uit een hoofdredacteur, journalisten en technisch en administratief personeel. De hoofdredacteur is verantwoordelijk voor de naleving van de statuten, richtlijnen e.d. en is belast met het programmabeleid.

De regionale omroepen hebben allen een programmabeleid ontwikkeld. Belangrijke onderdelen daarvan zijn: De regionale omroep wil uitzenden voor de eigen regio, de luisteraars en/of in enkele gevallen deel- of doelgroepen (Radio Stad en Radio Oost). Men gaat daarbij journalistiek te werk waarbij een aantal uitgangspunten wordt nagestreefd: hoor en wederhoor; truth, balance and fairness (vrij vertaald waarheid,

evenwichtigheid en integriteit), weren van uitlatingen van fascistische, racistische en/of sexistische aard (Radio Stad). Men wil uitzenden over een breed scala van onderwerpen op verschillende terreinen die binnen de eigen regio spelen of die in de regio een eigen "gezicht" hebben. Tevens wil men een dienstverlenende functie vervullen (middels programmaonderdelen als weer, verkeer, agenda etc.).

Verschillen tussen regionale omroepen betreffen met name:

- de mate van horizontale programmering, d.w.z. vaste programmaonderdelen op vaste tijdstippen gepresenteerd door vaste medewerkers
- toegankelijkheid voor doel en deelgroepen (op dit moment alleen door Radio Oost in een vast programma vorm gegeven)
- zendgebied en editiestelsel: het zendgebied varieert sterk van omvang (aantal potentiële luisteraars en/of territorium), waarbij enkele omroepen streven naar een editiestelsel (een algemeen programma afgewisseld door programma's afgestemd op een deelregio, editie)
- de verhouding incidenteel/structureel nieuws (korte berichtgeving over direct spelende actuele gebeurtenissen, d.w.z. feiten ofwel achtergronden van het actuele nieuws)
- totaalprogramma (accent op algemene programma's met losse onderdelen en rubrieken (m.n. Radio Rijnmond) of afzonderlijke programma's over specifieke onderwerpen)
- specifieke vormgeving van programma's (b.v. het in het Fries uitzenden, Radio Fryslan).

Regionale omroepen zijn veelal niet goed in staat te expliciteren wat de relatie is tussen de eigen regio en de uitgangspunten en inhoud van de uitzendingen (het regio-eigene). Wel kunnen zij een aantal onderwerpen noemen die specifiek voor de eigen regio zijn, variërend van aandacht voor de streekcultuur tot binnengemeentelijke decentralisatie (Radio Stad).

De regionale omroepen zenden op verschillende tijden uit. Daarbij is een onderscheid te maken naar een ochtend-, middag-, avond- en weekenduitzending. In de ochtend- en middaguitzending ligt het accent op nieuws en actualiteiten, in de avonduitzending op meer specifieke programma's en in de weekenduitzendingen op een wat luchtiger en gevarieerder programma, met veel aandacht voor sport en evenementenagenda.

Een zeer belangrijke vorm van uitzending vormt het "nieuws". Wat onder "nieuws" moet worden verstaan verschilt per regio-

nale omroep. Maar in het algemeen geldt:

- nieuws moet te maken hebben met de eigen regio
- nieuws moet redelijk evenwichtig verspreid zijn naar onderwerp, subregio of gemeente
- nieuws moet actueel en maatschappelijk relevant zijn
- nieuws moet geschikt zijn voor het medium radio
- nieuws moet betrouwbaar zijn.

Geen der gesprekspartners van de regionale omroep beschouwt de regionale omroep als moeilijk toegankelijk voor bewonersorganisaties of kan duidelijke knelpunten noemen. Overigens vormen bewonersorganisaties één van de (zeer) vele organisaties die toegang tot het medium vragen/krijgen.

Conclusies onderzoek bewonersorganisaties

Voor dit onderzoek is gekozen voor een uitgebreide enquête onder bewonersorganisaties. Middels een aantal contactpersonen en/of instellingen zijn 420 enquêtes verspreid, waarvan de respons 43% bedroeg. Er was geen sprake van een aselechte steekproef en de categorie nonrespons is niet nader onderzocht. De betrouwbaarheid van dit onderzoek en de mate van generaliseerbaarheid is beperkt. Wel kan worden bedacht dat een zekere spreiding naar provincie, grootstedelijk, kleinstedelijk niveau en zelfs dorpsniveau is bewerkstelligd. Tevens blijkt uit de resultaten dat onder de geënquêteerde bewonersorganisaties een belangrijke mate van diversiteit op een aantal kenmerken valt te constateren.

In dit onderzoek wordt onder een bewonersorganisatie verstaan een organisatie die:

- a. zich richt op een gebied/territorium van een omvang dat kan variëren van wooncomplexniveau tot regionaal niveau.
- b. zich richt op zich binnen dat gebied manifesterende processen/activiteiten op maatschappelijk terrein, zoals: huisvesting, stadsvernieuwing en renovatie, verkeer en vervoer, milieuvraagstukken, betaalbaarheidsvraagstukken, werkgelegenheid en werkloosheid en een meer specifiek regionale of lokale problematiek waarbij tevens de aandacht speciaal gericht kan zijn op een bepaalde doelgroep;
- c. wordt gedragen door vrijwilligers die de verantwoordelijkheid voor de organisatie dragen maar die mogelijk worden ondersteund door beroepskrachten;
- d. niet alleen op zichzelf is gericht is, maar ook op in het eigen gebied aanwezige/werkzame actoren als bewoners, maatschappelijke instellingen en gemeente.

Bewonersorganisaties in dit onderzoek zijn met name gericht op de terreinen woning en woonomgeving. Bewonersorganisaties bewegen zich veelal op niet meer dan wijkniveau, treden hoofdzakelijk zelfstandig op, zijn veelal meer dan 5 jaar actief en worden in belangrijke mate ondersteund door met name opbouwwerk en/of een andere beroepssoort. Dit beeld vertoont enige variatie naar regio.

Bewonersorganisaties maken veelvuldig gebruik van het medium krant en in bedeutend mindere mate van het medium omroep (lokaal of regionaal). Meervoudig gebruik van media komt regelmatig voor en wordt benut om met name politiek, publieke opinie en/of andere instellingen te informeren of te beïnvloeden.

Bijna de helft van de bewonersorganisaties heeft contact met de regionale omroep. Contact leidt niet in alle gevallen tot een uitzending, want voor 15 % van de bewonersorganisaties heeft dat contact geen enkele maal tot een uitzending geleid.

Het zijn met name bewonersorganisaties die zich richten op meer dan wijkniveau, onderdeel zijn van een grotere organisatie, die langer dan 5 jaar bestaan en die met name administratief ondersteund worden die contact hebben met de regionale omroep. Het aantal malen dat contact is gelegd met de regionale omroep bedraagt in 75% der gevallen niet meer dan drie keer per jaar. Contacten komen tot stand door met name het sturen van persberichten en/of het uitnodigen van een correspondent of journalist. Van de respondenten is 43% tevreden over de contacten en 23% niet.

Bewonersorganisaties komen vooral in de uitzending in de vorm van een aankondiging en/of verslag van een activiteit, actie e.d. of doordat de regionale omroep hen benadert met een vraag naar de eigen mening over een bepaald onderwerp. Een meerderheid der respondenten krijgt reacties op een uitzending van met name mensen uit de eigen buurt/wijk en/of hen bekende personen. De reacties zijn in het algemeen positief.

Bewonersorganisaties denken in een meerderheid der gevallen door uitzending van de regionale omroep meer mensen te kunnen bereiken en hebben daar een aanwijzing voor (met name reacties van buitenstaanders). Een meerderheid der respondenten (53%) is tevreden over het in de uitzending geweest zijn, een kleine minderheid is niet tevreden (16%).

Bewonersorganisaties zijn in een meerderheid der gevallen van mening dat de regio-

nale omroep onvoldoende aandacht besteedt aan de eigen organisatie. Doch tevens is er weinig interesse bij bewonersorganisaties voor meer invloed op het programmabeleid en/of de wijze van berichtgeving van de regionale omroep.

Bijna de helft van de respondenten die geen contact heeft met de regionale omroep geeft aan in de toekomst mogelijk wel contact te zoeken met de regionale omroep, door of berichten te sturen of iemand van de regionale omroep uit te nodigen. Meer dan 1/5 deel van de respondenten die wel contact heeft met de regionale omroep is niet van plan dat contact te intensiveren of denkt mogelijk contact zelfs uit te sluiten.

Van de wel-gebruikers van de regionale omroep noemt een meerderheid positief getinte ervaringen met de regionale omroep. Minder goede ervaringen betreffen met name het feit dat de omroep ondanks verzoeken daartoe niet reageert en/of uitzendt en dat bewoners in een directe uitzending met bestuurders altijd aan het kortste eind zullen trekken.

Als voordelen van de krant in vergelijking met de regionale omroep worden met name gezien het grote bereik en de duurzaamheid ervan (na te leven, te lezen op elk gewenst tijdstip te kopiëren en/of te bewaren). Als nadelen worden gezien de niet altijd juiste weergave van de door gespeelde informatie en de beperking in bereik doordat niet iedereen de krant leest. Als voordelen van de regionale omroep worden gezien het regionale/lokale nieuws, het bereik (goed en groot), de snelheid en actualiteit van het medium en het gesproken woord (intenser e.d.). Als nadelen ziet men de uitzendtijden (te weinig, ongunstige tijden), het feit dat onvoldoende aandacht besteed wordt aan bepaalde groepen (jongeren, ethnische groepen, vrouwen e.d.) en de vluchtigheid van het medium.

Eindconclusies

De regionale omroep is een journalistiek medium. Meer nog dan de (regionale en lokale) krant is zij onafhankelijk van welke groepering, organisatie, politieke richting of geestelijke stroming dan ook. Zij heeft een breed publiek. Geen abonnees, maar alle luisteraars in de eigen regio. Bewonersorganisaties zijn een van de vele organisaties, groepen e.d. die toegang vragen tot de regionale omroep. De regionale omroep zal steeds een keuze maken uit een aanbod van nieuws en dus ook groepen die dat nieuws aandragen. Bewonersorganisaties staan dan ook in een duidelijke concurrentiepositie met andere instellingen, organisaties en/of groepen.

Een actief beleid naar de regionale omroep toe is de beste garantie toegang te verkrijgen tot het medium regionale omroep. Daarbij is noodzakelijk dat men kennis en inzicht heeft in de organisatie en het programmabeleid (zoals criteria die worden gehanteerd t.a.v. de vraag "wat is nieuws") van de eigen regionale omroep, maar ook van uitzendtijden, de totstandkoming van programma's, soorten programma's en personen. Gebruik van regionale omroep in combinatie met andere media vormen de beste garantie dat een zo groot mogelijk publiek wordt bereikt. De lezers van de krant zijn niet altijd de-

zelfde als de luisteraars van de omroep. Algemeen geldt dat vrijwel alleen nieuws dat zich over buurt/wijkgrenzen heenstrekt interessant is voor (de luisteraars van) de regionale omroep.

Daarbij moet men zich steeds weer afvragen: wat voor soort informatie wil men doorspelen, voor wie is die informatie bestemd, met welk doel wordt die informatie doorgespeeld en waarom nu. Een speciale contactpersoon die relaties onderhoudt met de regionale omroep en andere media en die dit soort afwegingen kan maken is hierbij van groot belang. ■

Radio West

Radioluisteraars in Den Haag en (wijde) omgeving kunnen nu ook afstemmen op hun eigen regionale omroep: Radio West. Het is, naast Rijnmond, de tweede regionale omroep in Zuid-Holland en de jongste van de 9 regionale omroepen in ons land. West werd niet bij het onderzoek betrokken omdat veel vragen waren gericht op de feitelijke werkwijze en programma's en deze omroep nog maar net in de ether was. Inmiddels zendt radio West ruim een halfjaar uit, heeft het programmabeleid meer vorm gekregen en is er wat zicht op de relatie van West met de doelgroepen in de regio. Voor M.O. was dat aanleiding om – in aanvulling op het onderzoek – enkele vragen voor te leggen aan Piet v.d. Ende, hoofdredacteur van Radio West.

De ontstaansgeschiedenis van de diverse regionale omroepen is heel verschillend. We zijn benieuwd naar die van Radio West.

Piet v.d. Ende: Een aantal jaren geleden waren er in deze regio twee stichtingen die een zendmachtiging wilden veroveren. De ene, Omroep West, was een "papieren" stichting. Indertijd opgericht door twee maatschappelijk werkers die het van belang vonden dat in Den Haag e.o. een maatschappelijke voorziening als regionale omroep tot stand zou komen. De andere is de Federatie Omroep Holland, een bundeling van streekomroepen, die geheel met vrijwilligers werken. Er was zo'n streekomroep in Den Haag en – veel bloeiender nog – in Gouda en Leiden.

De provincie Zuid-Holland vond dat er naast Radio Rijnmond nog maar één regionale omroep mocht komen. De twee stichtingen zijn het hok ingejaagd om er als één weer uit te komen. Dat werd de "Provinciale Omroep voor Zuid-Holland, Omroep Holland West", oftewel Radio West.

Is er van die oorspronkelijke initiatieven nog iets terug te vinden in de huidige Radio West?

Piet v.d. Ende: Ja zeker, de stichtingsraad bijvoorbeeld bestaat voor 25% uit mensen die zijn aangewezen door de Federatie van Streekomroep. Ook staat in het beleid van Radio West dat naar vormen van samenwerking moet worden gezocht met de streekomroepen. Ik vind dat wel een interessante opdracht, al is het niet eenvoudig om een professionele organisatie aan een vrijwilligersorganisatie te koppelen. Er zit bij de streekomroepen nog wel wat oud zeer. Ze hebben een beetje het gevoel dat ze de boot gemist hebben: bij Radio West wordt met geld uit de omroepot radio gemaakt door betaalde medewerkers, terwijl zij het op een schoen en een slof moeten doen. We hebben nu met Gouwestad de afspraak gemaakt dat we in voorkomende gevallen

rechtstreeks een verbinding leggen met hun studio. We betalen wat van de extra kosten die dat met zich meebrengt. Ik vind het echter nog te mager, zowel uit een oogpunt van programmabeleid als van samenwerking. Er zou in elke wat grotere stad een vestiging van Radio West met ten minste één redacteur moeten zijn. Dat is belangrijk om de provincie goed te kunnen bedienen, maar ook omdat je dan ter plekke een contactman of -vrouw hebt die écht vorm kan geven aan samenwerking met de streekomroep.

Nog aardiger zou het wellicht zijn met een editiestelsel voor Zuid-Holland te werken, eventueel in combinatie met Radio Rijnmond. Maar daarvoor ontbreken voorlopig de middelen.

Wat is naar uw mening de functie van regionale omroep?

Piet v.d. Ende: Zoals ik het zie, spelen een paar factoren een rol bij het ontstaan en functioneren van regionale omroep. Er is een zekere verschraving in de pers opgetreden, vooral ook in de regionale pers. Tegelijkertijd is de maatschappij steeds ingewikkelder geworden. Er is een hoop verwarring bij mensen over hun eigen leven en de wereld. Ik denk dat een steeds kleinschaliger vorm van communicatie mensen een gevoel van veiligheid geeft, het gevoel om een beetje greep op de omgeving te hebben. Naarmate dingen dichterbij mensen gebeuren, kun je – als regionale krant of radio – concreter uitleggen waar het om gaat.

Op zich wijkt de keuze en journalistieke behandeling van onderwerpen vaak niet zo veel af van hoe dat in Hilversum gebeurt. Wanneer zich bijvoorbeeld weinig regionaal nieuws aandient, dan kijken we (the show must go on) of we landelijk nieuws kunnen regionaliseren. We zoeken bijvoorbeeld naar een regionale invalshoek bij een landelijk rapport dat is uitgekomen over de problematiek van weggelopen jongeren. Je kunt dat opvatten als een kinderachtig journalistiek mechanisme, maar voor de luisteraar maakt het wel degelijk verschil of hij een reportage hoort over een opvanghuis dat ver van z'n bed ligt of over een voorziening waar hij misschien wel eens langs is gelopen.

Verder denk ik dat je door de aard van het medium ook makkelijker contact krijgt met de luisteraar. Mensen bellen je bijvoorbeeld op om even te zeggen dat je de druk verkeerd legt op de naam van de straat waar ze wonen. Dat soort telefoontjes krijg je in Hilversum nooit. In Hilversum had ik soms het gevoel dat de luisteraar niet bestond.

In hoeverre kun je spreken van een regio eigen karakter van Zuid-Holland?

Piet v.d. Ende: Zuid-Holland heeft niet het sterk overzichtelijke karakter van een culturele of taaleenheid, zoals Friesland bijvoorbeeld. Het is hier een stedelijk ratjetoe. Het regio-eigene zou je de Randstad kunnen noemen. Wat de eigen cultuur is van zo'n gebied, moeten we van dag tot dag ontdekken.

In de regio Den Haag e.o. wordt de economie voor een groot deel gedragen door de "schrijftafel" van de regering en een aantal industrieën. Een geweldige economische kurk wordt verder gevormd door het Westland en de Bollenstreek. En je hebt in deze regio twee grote universiteiten die hun uitstraling hebben. Typisch voor de regio is het recreatieve verkeer naar de kust toe, zowel van bewoners als van toeristen.

Kortom, je hebt hier te maken met een merkwaardig mengsel tussen stad en platteland. Het begrip Randstad is een planologisch begrip, mensen voelen zich geen randstedeling, al is dat gevoel wel aan het groeien. Je hebt nog te maken met mensen die zich echt stedeling voelen en mensen die zich dorpeling voelen. In je programma's moet je van die spanning uitgaan.

Klinkt dat regio-eigene ook door in de programma's van Radio West?

Piet v.d. Ende: De aspecten die ik niet noemde, komen ook terug in de dagelijkse praktijk van de programma's. Of van nature of doordat je er met elkaar over praat. De programma's zijn een wisselwerking tussen de belangstelling van de journalist en wat er uit de maatschappij op je afkomt. Dat betekent in deze regio dat we vrij sterk ingaan op verkeers- en milieuproblemen, grote aandacht hebben voor de kustrecreatie. En wat die mengvorm stad-platteland betreft, die zie je terugkomen als er 's ochtens een reportage is over een antifascisme demonstratie in Den Haag en 's middags aandacht wordt besteed aan een actie van tuinders in Poeldijk die geen veiligfusie willen. Het is daarbij de kunst om een interessant programma te maken voor iedereen die luistert.

Wat zijn de belangrijkste uitgangspunten van het programmabeleid?

Piet v.d. Ende: Behalve dat de programma's regionaal gericht dienen te zijn, en in moeten spelen op datgene dat leeft bij de mensen, moeten ze actueel zijn. Het inspelen op de aktualiteit is de grote kracht van het medium radio en vooral van regionale radio. We hebben hier een omroepbestel dat de landelijke (verzuilde) omroepen in feite niet toestaat om goed gebruik maken van die specifieke kracht van radio. De regionale omroep is niet verzuild en is dagelijks in de lucht met elk uur een kort nieuwsbulletin. Je kunt daarin bij wijze van spreken

melden wat zich een half uur geleden heeft voorgedaan.

Een ander uitgangspunt dat ik hier nog wil noemen is een zekere neutraliteit. In het begin heb ik dat (gezien mijn Varaverleden) als negatief ervaren, maar in toenemende mate vind ik die eis ook leerzaam en opvoedend. Enerzijds weten dat je er voor iedereen bent (zowel voor de SGP-er als de PSP-er), anderzijds ook weten dat je voor goede journalistiek met meningloosheid geen stap verder komt.

Hoe komt u uit dat dilemma?

Piet v.d. Ende: In het begin door bij mensen op die neutraliteit te hameren. Al roept heel Nederland dat er geen objectiviteit bestaat, omdat de selectie van nieuws op zich al subjectief is, toch proberen eraan vast te houden. Als je al geen objectiviteit kan veroveren, kun je op z'n minst partijdigheid bestrijden. Na een paar maanden merk je dan: wat een kleurloos gedoe hier, alsof journalisten microfoonstandaards zijn. Als je als journalist helemaal geen mening – of voor mijn part vooroordelen – hebt, kun je geen goede reportage maken. Op z'n minst moet je op het idee komen dat er nog wel meer kanten aan een zaak zitten. Wat we nastreven is dus geen volstrekte neutraliteit maar wel onpartijdigheid.

Hoe komt de redactie van West er achter wat er allemaal in de regio speelt?

Piet v.d. Ende: We proberen om een goed correspondentennet op te bouwen. Dat is niet eenvoudig: er zijn 62 gemeenten in ons zendgebied en je zou overal mensen moeten hebben zitten die je tijdig inseinen. Daar komt bij dat veel mensen in de regio die zich met een vorm van journalistiek of correspondentenschap bezig houden, al werken voor huis-aan-huis-bladen of voor de regionale krant.

Hoewel het natuurlijk leuk is om nieuws uit de eerste hand te hebben, gebruiken we soms als bron ook de krant. We vinden dat niet zo bezwaarlijk, omdat het toch anders is om iets te lezen of te horen. Deels heeft radio ook een ander publiek. Uit onderzoek blijkt dat de wat lager opgeleide, oudere mensen minder lezen, maar wel naar de radio luisteren, zeker als het om dit soort radio gaat.

Verder hebben we in het begin contact gelegd met allerlei instanties in de regio, die ons materiaal toeleveren en die we kunnen benaderen als we het nieuws wat willen uitdiepen.

Om welke instanties gaat dat, ook om bewonersorganisaties en wijkinstellingen?

Piet v.d. Ende: Voornamelijk is contact gelegd met instanties die in onze stichtings-

raad zijn vertegenwoordigd. Hun interesse in regionale omroep is voor ons tegelijkertijd een aanwijzing waar ongeveer onze nieuwsbronnen liggen. Het gaat om organisaties, als een district van de vakbeweging, een Kamer van Koophandel, een onderwijsorganisatie, de Raden van Kerken. Bewonersorganisaties en wijkinstellingen fungeren voor ons als een adres waar maatschappelijke opvattingen te vinden zijn. In incidentele gevallen wordt contact gezocht. Bij de discussies over de bouw van een nieuw stadhuis in Den Haag bijvoorbeeld, hebben we mensen uit bewonersorganisaties in de stuio gehad, die hun bezwaren konden uiten. Zij vormen voor ons echter niet structureel een bron van nieuws. Wat interessant is voor de wijk, is maar in een enkel geval ook interessant voor een grotere groep luisteraars.

Moeten we daaruit concluderen dat regionale omroep in het algemeen geen bruikbaar medium is voor bewonersorganisaties?

Piet vd. Ende: Dat zou je kunnen denken. Om nieuws door te geven, wat maar voor een kleine groep luisteraars interessant is, vooral gericht op één wijk, is regionale omroep geen bruikbaar medium. Dan moet je denken aan een nog veel kleinschaliger vorm van radio of aan andere middelen, een stencil, de buurtkrant. Aan de andere kant gaat het ook om de vraag hoe je iets presenteert. Mensen die ons ontzettend snel gevonden hebben, zijn vrijetijdbesteders, zowel op het gebied van sport als cultuur. In ons zaterdagmiddagprogramma "Open Podium" komen mensen muziek maken, nemen een bandje mee of vertellen wat over hun activiteiten. Datzelfde geldt voor de sport, mensen komen met tips... Ik denk dat het ook voor andere kleine clusters mogelijk moet zijn, misschien niet met hemelbestormende reportages, maar wel met een eenvoudig bericht op de radio te komen.

Dus regionale omroep is wel toegankelijk voor bewonersorganisaties?

Piet vd. Ende: Dat denk ik zeker wel. Te meer omdat het een journalistieke opdracht is om dingen te vertellen naar menselijke maat. Die opdracht wordt sterker naarmate je op kleinere schaal bezig bent.

Op wat voor manier zouden bewonersorganisaties een beter en indringender gebruik kunnen maken van regionale omroep?

Piet vd. Ende: Dat is een lastig te beantwoorden vraag. Het probleem is dat de gemiddelde burger uitgaat van zijn eigen belangstelling en niet weet wanneer iets "nieuws" is. In hoeverre

iets de interesse opwekt van iemand anders, is moeilijk in te schatten.

Als ik een goed advies zou moeten geven, dan is dat het volgende: Kijk heel kritisch naar je eigen nieuws en als je het nou echt de moeite waard vindt, bel dan het station en ga er tegenaan, want de afdeling voorlichting van de gemeente doet het ook. Dat is het eerste deel. Het tweede deel van het advies is: sta niet gek te kijken dat je in een groot aantal gevallen je hoofd stoot. Daar kan je droevig over doen, maar dat heeft alles te maken met a. het journalistieke mechanisme en b. de omvang van het station (kleinschalig).

Als er uiteindelijk iets in de publiciteit komt, dan is dat een combinatie van twee factoren: het doorzettingsvermogen van de opbeller en het objectieve belang van het nieuws. Soms is de kunst om in het nieuws door te dringen ook een kwestie van raffinement, bijv. door als kleine groep een tot de verbeelding sprekend verhaal te vertellen of (als dat van toepassing is) de underdog te spelen of het gewoon te zijn.

Tot slot nog een heel andere vraag. Vormen de (plannen) voor lokale omroepen in steden als Rotterdam, Amsterdam en Den Haag een bedreiging voor de regionale omroep?

Piet vd. Ende: Ja, dat zou kunnen. Niet zo zeer door het weinige geld dat ze krijgen, maar wel om wat met dat geld wordt geïnvesteerd. Ten eerste stelt de nieuwe mediawet geen grenzen aan de hoeveelheid zendtijd die ter beschikking komt van de lokale omroep. Ten tweede sluit de mediawet uit dat zo'n lokale omroep geld krijgt uit de algemene omroepmiddelen of uit opcenten van de provincie. In de derde plaats is de mediawet niet zo erg duidelijk in het verbieden van reclame en sponsoring van lokale omroep. Die combinatie van factoren maakt het in principe mogelijk dat vanuit de lokale omroep binnen enkele jaren commerciële omroep gaat ontstaan. Die ontwikkeling meen ik al te zien in Rotterdam. Het kan zijn dat de regionale omroep daaraan ten gronde gaat. Binnen de regionale omroepen wordt al gesuggereerd dat het enige juiste antwoord hierop is, de lokale omroepen een slag voor te zijn door zelf ook extra zendtijd te veroveren en wat water in de niet-commerciële wijn te doen.

*Charlotte Krop
Chris Veldhuysen*

Regionale omroep in beslissende fase

Regionale omroep is op het ogenblik zo in de greep van veranderingen van organisatorische en financiële aard, dat de functie ervan wat op de achtergrond dreigt te geraken. Daarom begin ik met enkele opmerkingen over functie en plaats van de regionale omroep in de context van overig media-aanbod en de betekenis die regionale omroep heeft voor streekgemeenschappen.

Ten tweede zal ik schetsen welke ontwikkeling voor de regionale omroep het beste zou zijn. Tot slot ontikom ik er niet aan de organisatorische en financiële veranderingen aan te stippen in relatie met de ontwikkeling van de regionale omroep.

Waarom regionale radio

Een algemene beschouwing over regionale omroep is noodgedwongen generaliserend. De functie die regionale radio heeft is niet overal dezelfde. De luistermotivatie van Radio Fryslanluisteraars zal andere achtergronden hebben dan die van Radio Rijnmond-luisteraars. Dit neemt niet weg dat alle regionale omroepen gemeen hebben dat ze hun luisteraars aanspreken op hun gebondenheid aan de provincie, de streek of de agglomeratie waar ze wonen. Hier ligt dan ook het beslissende onderscheid met landelijke radio. Voor het overige is de werkwijze niet zo verschillend. Ook regionale radio vervult functies die in het algemeen met het medium radio worden geassocieerd: een journalistieke functie (snelle en volledige nieuws- en informatievoorziening over het gebied in kwestie), een dienstverlenende functie (service-informatie op allerlei terreinen, zoals sport, cultuur, sociale zaken, weer en verkeer), een verstrooiende functie (vooral door middel van muziek met zoveel mogelijk accent op de streek, een culturele functie (fungeren als podium voor uitingen van streekcultuur) en een educatieve functie (programma's die ondersteunend zijn voor vorming en ontwikkeling, voorzover daarvoor een regionale aanpak gewenst is).

Bij het uitoefenen van deze functies zijn regionale omroepen niet alleen de boodschappers binnen regionale gemeenschappen, maar ook de ontmoetingspunten voor communicatie. De microfoon van de regionale radio is dichtbij huis, dus discussies, reacties of vormen van publieksparticipatie zijn gemakkelijk te organiseren. Door deze toegankelijkheid van het regionale medium wordt het principe van éénrichtingsverkeer genuanceerd. De informatie kan, door de schaal waarom omroep wordt bedreven, specifiek, individueel en direct zijn. Ook lokale omroep heeft sommige van deze kenmerken. Hoe lokale omroep zich zal ontwikkelen in Nederland hangt onder

meer af van de financiële mogelijkheden. Lokale omroep is een relatief jong verschijnsel.

Hoewel ook lokale omroepen niet over één kam zijn te scheren, hebben ze in het algemeen gemeenschappelijk dat ze in vergelijking met regionale omroepen op een kleinere schaal werken, maar bovendien veel minder accent (kunnen) leggen op een professionele nieuwsvoorziening. Het is niet aannemelijk dat lokale omroepen (de groot-stedelijke lokale omroepen wellicht uitgezonderd) een journalistieke functie kunnen gaan vervullen op een niveau dat vergelijkbaar is met dat van de regionale omroepen.

Ook bij opheffing van het reclameverbod zullen op een dergelijk kleine schaal de middelen tekort schieten voor een professionele nieuwsorganisatie.

Wat is de juiste schaal voor regionale omroep

Regionale omroep in Nederland is al meer dan 40 jaar oud. Nog altijd is Nederland niet volledig bedekt met regionale stations en waar wel regionale omroep is, is de juiste schaal niet altijd bereikt. De volledige bedekking van Nederland met regionale stations lijkt nabij. Ondanks alle nadelen die de Mediawet in petto heeft voor de regionale omroep, is de ontwikkeling van de regionale omroep door de op handen zijnde invoering van de wet in een stroomversnelling gekomen. Alle provincies zijn door de wet gedwongen zich uit te spreken over de wenselijkheid van een regionale omroepvoorziening. De provincies die dat tot nu toe hebben gedaan hebben zich positief uitgesproken. En als de voortekenen niet bedriegen willen alle provincies dat doen. Dit zou betekenen dat Nederland in 1989 dertien regionale omroepen heeft (elke provincie één, met uitzondering van Zuid Holland die twee regionale omroepen heeft).

Hoe belangrijk deze landelijke bedekking ook is, van nog groter belang is het vinden van de juiste schaal.

De Gelderse omroep bijvoorbeeld zal niet kunnen volstaan met provinciale programma's, maar zal door middel van streekedities bewoners van de Veluwe, de Achterhoek en Rivierenland apart moeten bedienen. Provinciegrenzen vallen nu eenmaal niet in alle gevallen samen met de grenzen van gebieden die luisteraars als hun leefomgeving ervaren. Een regionale omroep die geen aansluiting zoekt bij deze laatste grenzen, zal dan niet als regio-eigen worden ervaren.

Mede daarom is de systematiek van de Mediawet aanvechtbaar. Het overlegorgaan voor de regionale omroepen (ROOS) heeft

in 1980 een plan opgesteld waarin sprake is van 23 regionale omroepen. Dit plan, dat wel aansluiting zoekt bij "natuurlijke" grenzen, is onder de Mediawet niet uitvoerbaar. Door de gedwongen provinciale organisatie van regionale omroep zal de noodzakelijke schaalverkleining via streekedities moeten worden gerealiseerd. Plannen daarvoor zijn deels in uitvoering. De verdere uitvoering daarvan dreigt echter te stagneren als gevolg van een inconsequente uitvoering van de Mediawet.

Mediawet

Was regionale omroep tot nu toe een zaak van de rijksoverheid, in de toekomst zullen de provincies een doorslaggevende rol spelen. Hoewel de zendmachtiging nog op rijksniveau zal worden versterkt (door het Commissariaat voor de Media), is zo'n zendmachtiging afhankelijk van een positieve beslissing van Provinciale Staten over de heffing van provinciale opcenten op de Omroepbijdrage (max f 10,- per jaar) en de representativiteit van de regionale omroepstichting. Deze uitspraken moet het provinciebestuur een keer in de vijf jaar doen. Deze betrekkelijke lage frequentie moet voorkomen dat het provinciebestuur een te grote invloed krijgt op het program-mabeleid van de regionale omroep.

Provincies kunnen een rijksbijdrage krijgen voorzover de provinciale opcenten niet voldoende zijn voor het doen functioneren van een regionale omroep. Hier ligt dus nog een stukje rijksbeleid. Dit beleid nu dreigt vooral te worden ingegeven door op regionale omroep te bezuinigen. Wat is er namelijk aan de hand?

Tot nu toe kennen we twee soorten regionale omroepen: regionale omroepen die (minimaal) een gehele provincie bedienen (bijvoorbeeld Radio Oost) en regionale omroepen die een deel van de provincie bedienen (bijvoorbeeld Stad, Radio Amsterdam). Zoals gezegd dwingt de Mediawet de regionale omroepen zich provinciaal te organiseren. De wet kiest dus in dit opzicht het model - Radio Oost. Als norm voor de aanvullende rijksfinanciering kiest de minister echter het model - Stad. Provincies die met hun opcenten te weinig middelen verwerven voor het doen functioneren van een regionale omroep op provinciaal niveau, krijgen van de minister extra geld tot het niveau van een streekomroep. Dat sommige provincies groot en bewerkelijk zijn, dat in sommige provincies streekomroepen noodzakelijk zijn, met alle kosten van dien, wordt door de minister volledig buiten beschouwing gelaten. Als de minister de provincies wil behandelen, zal hij in aanmerking moeten nemen dat de provincies niet gelijk zijn.

Het kan toch bijvoorbeeld niet waar zijn dat de nieuwe Omroep Drenthe zijn investeringen in studio e.d. volledig vergoed krijgt van het rijk en dat Noord-Holland die vergoeding niet krijgt voor zijn studio in de kop van Noord-Holland, alleen omdat er al een studio in Amsterdam staat! En toch zijn dat de feiten van de Mediawet.

Slot

Regionale omroep kan zich alleen blijvend bewijzen als er met professionalisme en op de juiste schaal wordt gewerkt. Als de middelen voor streekedities niet worden verschaft, zal in sommige provincies de regionale omroep te ver van de luisteraar weg blijven. Overheden die aan de functie van regionale omroep twifelen, kunnen dus op die manier hun eigen gelijk creëren. Hoe het rijksbeleid er definitief gaat uitzien, zal in de komende maanden blijken. Mede hierdoor is de ontwikkeling van de regionale omroep in een beslissende fase.

Paul Beugels, commissaris Educatieve, Culturele en Regionale Zaken, Nederlandse Omroepstichting. ■

Adressen regionale omroepen

Radio Fryslan

Groeneweg 1
8911 EH Leeuwarden
tel. 058 - 151615

Radio Noord

Martinikerkhof 23
9712 JH Groningen
tel. 050 - 183456

Radio Oost

Beursstraat 2
7551 HV Hengelo
tel. 074 - 430045

Omroep Gelderland

Rosendaalweg 704
6800 JA Arnhem
tel. 085 - 511133

Radio Stad Amsterdam

Joh. Vermeerstraat 29
1071 DL Amsterdam
tel. 020 - 719071

Radio West

van Vredenburgweg 73
2282 SE Rijswijk
tel. 070 - 993131

Radio Rijnmond

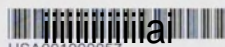
Postbus 1515
3000 BM Rotterdam
tel. 010 - 4334433

Omroep Brabant

Postbus 108
5600 AC Eindhoven
tel. 040 - 116262

Regionale omroep Zuid

Postbus 94
6200 AB Maastricht
tel. 043 - 435353

HSA001000057
59
Tijdschriften MO